



Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Grilc, Ana. Alerta, Alerta, Antifascista! : Antifašistična zima Kluba slovenskih študentk in študentov na Dunaju / Ana Grilc.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 4**
- **Trampusch, Sebastjan. O zelenih uspehih in vizijah : Zeleni / Sebastjan Trampusch.- Celovec. Pri Zelenih hoče Štefan Merkač naslediti Zalko Kuchling v Deželnem zboru. Še preden je Merkač predstavil vizije Zelenih, pa je Kuchling poudarila uspehe zadnjih petih let.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 5**
- **Darmann proti denarju za Europeado : desen veter s strani svobodnjakov.- Celovec. Kolegij koroške deželne vlade je na seji v sredo, 31. februarja sklenil podporo za deželno razstavo 2020. V tem sklopu bo Koroška sofinancirala evropsko nogometno prvenstvo narodnih manjšin Europeado, ki bo potekalo v letu 2020 na Koroškem. Proti podpori za Europeado se je v izjavi za javnost jasno izrekel Gernot Darmann iz svobodnjaške stranke.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 5**
- **Skupen štart v volilni boj : NEOS / Mein Südkärnten - Moja južna Koroška.- Celovec. Vizijo za prihodnost Koroške sta predstavila Markus Unterdorfer - Morgenstern iz stranke NEOS in Gabriel Hribar iz platforme Mein Südkärnten - Moja južna Koroška na začetni prireditvi volilnega boja za deželnozborske volitve, ki so se je udeležili tudi šef stranke Matthias Strolz, Irmgard Griess in Angelika Mlinar.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 5**
- **Kmecl, Matjaž. Koroško vprašanje / Matjaž Kmecl.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 6-7**
- **Detela, Lev. Na Dunaju ob slovenskem kulturnem prazniku 2018 : prireditve v Kulturnem centru Korotan, Slovenskem inštitutu in v Cup of Cultures / Lev Detela.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 8**
- **Fritz, Peter. Razstava, kot je še ni bilo : deželna razstava 2020 / Peter Fritz ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.- Šentpeter. Z razglasitvijo nagrajencev umetniškega natečaja ob 110- letnici šole za gospodarske poklice v Šentpetru, se je končala Noč visokih šol, sledil je še dan odprtih vrat.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 9**
- **Wakounig, Bojan. Noč višjih šol in dan odprtih vrat : Višja šola za gospodarske poklice v Šentpetru / Bojan Wakounig.- Šentpeter. Z razglasitvijo nagrajencev umetniškega natečaja ob 110- letnici šole za gospodarske poklice v Šentpetru, se je končala Noč visokih šol, sledil je še dan odprtih vrat.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 9**
- **Wakounig, Bojan. Umetnost v javnem prostoru : razstava Na mesta / Bojan Wakounig.- Celovec. V Domu umetnikov in v Hiši arhitekture je postavljena razstava z naslovom Na mesta in prikazuje umetnost v javnem prostoru dežele Koroške. Prikaz je obenem zaključek tematskega leta 2017 o umetnosti v javnem prostoru s poudarkom na migracijah, o čemer je med drugim lani potekal dvodnevni simpozij.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 14**
- **Wakounig, Bojan. Nežna toplina naravnih snovi : razstava v k&k v Šentjanžu / Bojan Wakounig.- Šentjanž. Les in volna, to sta izhodiščna materiala, s katerima ustvarjata Jozi Metschina in Rozi Hafner. Minuli četrtek sta v centru k&k v Šentjanžu odprla razstavo svojih nežno toplih umetnin - v prijemljivo podobo prelitih notranjih izražanj v lesu in klobučevini.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 14**
- **Založbe slovenske literature na Koroškem : Musilov inštitut.- Celovec. V Muzeju Roberta Musila so priredili diskusijski večer o slovenski literaturi v 20. stoletju na Koroškem. Pod vodstvom moderatorja, honorarnega profesorja na Alpsko - jadranski univerzi Janka Ferka, so spregovorili založniki Erika Hornbogner (Založba Drava), Lojze Wieser (Založba Wieser) in Hanzi Filipič (Mohorjeva založba).- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 15**
- **Polanšek, Emanuel. Prvi poklon Prešernovemu dnevu tudi letos v Tinjah : Slovenski kulturni praznik na Koroškem / Emanuel Polanšek.- Tinje. Barvito zaokrožen popoldan je pripravil tinjski dom obiskovalcem kulturne prireditve s prvo v nizu Prešernovih proslav, ki jih vsako leto prirejajo tudi koroški Slovenci. Kakovosten glasbeni spored je obeležil ubran poklon kulturnemu utripu Slovencev, ki ga je pred več kot poldrugim stoletjem globoko zaznamoval pesnik France Prešeren s svojim vrhunskim leposlovnim poletom - z nezamenljivim šopkom Poezij.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 15**
- **Zaigrali so Modrijani : Čebelarski ples.- Železna Kapla. Ozračje na letošnjem 61. Čebelarskem plesu pri Podobniku v Železni Kapli je bilo dobro, četudi obisk, kot pravi predsednik Čebelarskega društva Železna Kapla - Bela Jozi Hribar, ni bil tako močan kot običajno.- Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 16**

- **Nad 700 obiskovalcev v Vrbi : Gimnazijski ples.**- Vrba. Maturantke in maturanti Slovenske gimnazije so vabili v Casineum v Vrbo na Gimnazijski ples.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec - Št. 5 (2. feb. 2018), str. 17**

Primorski dnevnik, Trst

- Ivan Lukan. Svobodnjaki so si za tarčo izbrali Europeado in manjšino: Koroška – dviganje napetosti pred marčnimi deželnimi volitvami. Slovenska športna zveza ob 100-letnici plebiscita prireja evropsko nogometno prvenstvo manjšin. Primorski dnevnik, št. 27, 2. feb. 2018, str. 3
- (iž) Elektronski šolski dnevnik po novem le v italijanski obliki: Dolina – na Večstopenjski šoli Josipa Pangerca. Izjava učnega osebja: uvajanje italijanskega elektronskega dnevnika v slovensko šolo je nedopustno dejanje. Primorski dnevnik, št. 27, 2. feb. 2018, str. 5
- Walter Bandelj. Lepa novica za Slovence na Videmskem: izkaznice. Primorski dnevnik, št. 28, 4. feb. 2018, str. 3
- (mm) Trinkov koledar tudi tokrat o preteklosti in sedanjosti Benečije: Špeter- predstavitev priljubljene publikacije. Primorski dnevnik, št. 28, 4. feb. 2018, str. 3
- Strelski pohod je končal s fašističnim pozdravom: Italija – orbitogavec je v Macerati ranil šest Afričanov. Primorski dnevnik, št. 29, 4. feb. 2018, str. 2
- (st) »Hiša omogoča pogled na kamnito vas Monrupino«: Repen – »Cvetka« ljubljanskega Dela. Primorski dnevnik, št. 29, 4. feb. 2018, str. 5
- Madžari v Transilvaniji začenjajo težak boj za avtonomijo v krajih, kjer so večina prebivalcev. Primorski dnevnik, št. 29, 4. feb. 2018, str. 12
- Z zakonom povečali število občin na dvojezičnem jezikovnem območju: levičarska večina v parlamentu Navarre izboljšala status baskovskega jezika. Primorski dnevnik, št. 29, 4. feb. 2018, str. 12
- Aldo Rupel. Niso se pritepli, ves čas so bili tu : ignoranca in obujanje fašističnih nevrednot. Primorski dnevnik, št. 29 (4. feb. 2018), str. 16
- Katja Munič. Od kratkohlačnika s soških »Bokalčev« do častnega občana. Goriška – osemdeseti jubilej Branka Marušiča. Primorski dnevnik, št. 29 (4. feb. 2018), str. 19
- Marko Marinčič. Tudi Judov je bilo »preveč«: razisem v Italiji. Primorski dnevnik, št. 30 (6. feb. 2018), str. 3
- (nm) Poleti se obeta nova avtobusna povezava »Benečija gor in dol«: Špeter – zanimiva in predvsem koristna pobuda: Zelo razvejana dejavnost Inštituta za slovensko kulturo. Primorski dnevnik, št. 30 (6. feb. 2018), str. 4
- Vesna Pahor. Poklon zaslužnim ženskam v središču mesta: Terezijanska četrt – odprtje razstave Tržaške Slovence na glavni pošti. Primorski dnevnik, št. 30 (6. feb. 2018), str. 6
- (iž) Krepitev slovenščine in kulturne dediščine: Opčine – bogata paleta dejavnosti na večstopenjski šoli ob vpisovanju za š.l. 2018/2019. Primorski dnevnik, št. 30 (6. feb. 2018), str. 9
- Jaruška Majovski. O dilemah jezikovne raznolikosti : Gorica - konferenca Languages in contact začetek sodelovanja med Slorijem in britanskim univerzitetnim konzorcijem CLD. Primorski dnevnik. Leto 74, št. 30 (6. feb. 2018), str. 12
- Jaruška Majovski. Knjižni antikvariat in splet: pogovor – Martina Trevisan, mlada lastnica nove knjigarne Zuckerman v Trstu. Primorski dnevnik. Leto 74, št. 30 (6. feb. 2018), str. 17
- Sandor Tence. Italijanska manjšina zgledno zaščitena, v praksi pa težave : Strasbourg - Svet Evrope o izvajanju evropske manjšinske konvencije v Sloveniji : italijanski parlament še ni ratificiral evropske listine, ki jo je vlada sprejela. Primorski dnevnik, št. 31 (7. feb. 2018), str. 1, 3
- Boris A. Novak. "Trst je v mitologiji mojega očeta zasedal zelo pomembno mesto" : intervju - letošnji Prešernov nagajenec, pesnik in profesor Boris A. Novak / Boris A. Novak ; Poljanka Dolhar. Primorski dnevnik, št. 31 (7. feb. 2018), str. 10-11
- Sandor Tence. Osem političnih in življenjskih zgodb : Rim - Slovenci v italijanskem parlamentu . Primorski dnevnik, št. 32 (8. feb. 2018), str. 3
- Danjel Radetič. Z izbiro jezika je celotno poslovanje v slovenščini: Doberdob-Sovodnje - nova jezikovna praksa po združitvi z Zadržno kraško banko. Primorski dnevnik, št. 32 (8. feb. 2018), str. 14
- Stane Granda, predsednik Združenja za slovensko besedo. Vsem Slovincem in državljanom Republike Slovenije. Primorski dnevnik, št. 32 (8. feb. 2018), str. 22

Primorske novice

- Katja Glešič. Ribiči z odvetnikom na kavi, kmalu na sodišču: Koper – Pet ribičev je pooblastilo odvetnika Ivico Senjaka za zastopanje na Hrvaškem. Primorske novice, 5. feb. 2018, str. 1, 3
- Maksimilijana Ipavec, Andraž Gombač. Vrhunski, cenjene, podhranjeni: Slovenija – pred jutrišnjim kulturnim praznikom med našimi ustvarjalci vre. Na ministra Toneta Peršaka se zgrinjajo očitki. Primorske novice, 7. feb. 2018, št. 31, str. 3
- Marica Uršič Zupan. Jolka si je postavila spomenik. Sežana. Jolka Milič je na 92. Rojstni dan predstavila novo knjigo. Primorske novice, 7. feb. 2018, št. 31, str. 3

Delo, Ljubljana

- **Slovenija in Srbija o nasledstvu, poslih in arbitraži. Jožica Grgič, Vili Einspieler, Karel Lipnik. Delo, 02.02.2018, str. 3**

Skupna seja. Nerešena delitev kulturne dediščine – Srbija za Slovenijo sedmi najpomembnejši izvozni trg – Blagovna menjava vsako leto večja

Ljubljana, Brdo pri Kranju – Slovenska in srbska vlada sta na skupni seji na Brdu pri Kranju govorili o dobrem sodelovanju na številnih področjih, niso pa se izognili tudi nerešenemu vprašanju – delitvi nekoč skupnega jugoslovanskega premoženja, predvsem umetnin ter druge premične kulturne dediščine.

Sporazum o nasledstvu so nove države podpisale leta 2001 in ustanovile tudi posebno strokovno skupino za delitev umetnin, v kateri so strokovnjaki iz vsake od naslednic SFRJ. Skupina je sestavila precej natančen popis del, mnenja o tem, kaj komu pripada, pa niso vedno enaka.

Slovenija je Srbiji leta 2015 predala seznam 313 predmetov premične kulturne dediščine in si pridržala pravico do njegovih sprememb na podlagi poznejših ugotovitev. Na seznamu je 211 slik, 51 kipov, 21 filmov in 30 drugih predmetov. Gre za dela slovenskih avtorjev – Božidarja Jakca, Matije Jame, Riharda Jakopiča, Lajčija Pandurja, Nikolaja Omerze, Ivane Kobilce in drugih –, ki so večinoma krasila veleposlaništva, rezidence in stanovanja slovenskih funkcionarjev v Beogradu.

Pri umetninah iz diplomatskih predstavništav velja načelo, da vsaki od držav naslednic pripadajo dela tistih avtorjev, ki so bili njene narodnosti, se pravi slovenski avtorji pripadajo Slovincem, hrvaški Hrvatom ... Če so avtorji večino svoje življenjske in ustvarjalne dobe preživeli drugje, ne velja narodnostno načelo, ampak njihova dela pripadajo naslednici, v kateri so večinoma ustvarjali. Barbara Jaki, članica skupine za delitev umetnin, pravi, da pri razdelitvi teh umetnin niso imeli večjih težav. V Slovenijo je bilo do zdaj vrnjenih dvesto umetnin.

Izvirniki in kopije filmov

Med predmeti na seznamu so poleg umetnin še negovska čelada z začetka 4. stoletja pr. n. št., poštna kočija, ostanki letala Eda V Edvarda Rusjana ter izvirniki slovenskih filmov Kekec, Na svoji zemlji, Jara gospoda in drugi. Gre za filme, ki jih je slovenski Triglav film dal v hrambo Jugoslovanski kinoteki, kajti Slovenija takrat še ni imela ustreznih depojev. Srbija se na ta seznam do zdaj ni odzivala. Morda bo po tokratnem srečanju drugače, saj je srbska premierka Ana Brnabić dejala, da ne gre za zapleteno vprašanje in da »ni dvoma, da je Kekec slovenski«. Slovenija pa želi tudi kopije devetih filmov, ki jih je kot koproducent sofinanciral Viba film, med katerimi je tudi Bitka na Neretvi.

Slovenija ni upravičena do vseh predmetov, ki so za seznamu, nanj pa jih je vseeno uvrstila zaradi evidence. Tako, na primer, ne more zahtevati umetnin, ki so jih slovenski umetniki podarili srbskim muzejem ali so jih ti odkupili.

Dosežen pa je bil velik napredek glede arhivov. Slovenski strokovnjaki pogosto pregledujejo arhivsko gradivo v državnih institucijah Srbije, še vedno pa ni odprtega dostopa do vseh skupnih arhivov, kot zahteva sporazum. Sloveniji pa je uspelo pridobiti nekaj arhivskega gradiva, ki se nanaša nanjo.

Titovi avtomobili

Tudi Srbija ima svoje želje. Večkrat omenja vrnitev 15 avtomobilov, ki jih je uporabljal Tito in so v Tehniškem muzeju Bistra. Srbska premierka je tudi včeraj izjavila, da jih Beograd želi dobiti. Tu po mnenju slovenskega ministrstva za zunanje zadeve velja drugačno pravilo kot pri kulturni dediščini nacionalnega pomena. Velja teritorialno načelo, po katerem premično državno premoženje SFRJ preide na državo naslednico, na katere ozemlju je bilo na dan, ko je razglasila neodvisnost. Titovi avtomobili so bila ob razpadu SFRJ v Tehniškem muzeju Bistra, zato po mnenju Slovenije niso dediščina nobene od držav naslednic, saj je bilo premoženje nekdanjega predsednika SFRJ premoženje celotne zvezne države. Avtomobili in ustanove, ki so jih predale muzeju, niso bili srbski, ampak jugoslovanski. Večina Titovih avtomobilov od okoli 200 je vendarle ostala v Beogradu.

Prodaja nekaterih nekdanjih diplomatskih predstavništav SFRJ je v teku, Sloveniji pa pripada 14 odstotkov denarja od prodaje.

O arbitraži

Srbska in slovenska vlada sta včeraj razpravljali tudi o arbitraži med Slovenijo in Hrvaško. Ana Brnabić je poudarila, da je implementacija arbitražne sodbe, čeprav gre za vprašanje med dvema državama članicama EU, pomembna tudi za Zahodni Balkan, ker spor dodatno zapleta nerešena vprašanja meja tudi tam. »Če se mednarodnega prava ne spoštuje, potem ni nobenih meja in nobenih standardov, v okviru katerih lahko ravnamo. Mogoče bo vse in nič.« V slovensko-hrvaškem sporu se zdi problematično, da EU ne more predlagati kandidatkam uporabe tega mehanizma, če se mednarodne arbitraže ne upošteva. Beograd zato upa, da bosta Zagreb in Ljubljana hitro našla rešitev, ki bo postala model, po katerem se bodo lahko ravnale tudi druge države.

Miro Cerar je poudaril, da bi morali Slovenija in Hrvaška spoštovati vladavino prava, evropski pravni red in mednarodno pravo. Cerar je izrazil pričakovanje, da bo Hrvaška le spoznala, da v tem primeru krši mednarodno in evropsko pravo.

Pomemben trg

Srbija je za Slovenijo sedmi najpomembnejši izvozni trg z okoli 835 milijonov evrov blagovnega izvoza na leto. K temu je treba dodati, da imamo tam tudi za več kot milijardo evrov neposrednih naložb. Srbi v Sloveniji vrednostno sicer verjetno niso največji investitor, so pa najštevilčnejši. Delno je to skoraj gotovo povezano tudi s kar opaznim deležem srbskih državljanov v Sloveniji. Več kot tisoč podjetij v Sloveniji je v večinski srbski lasti, tako kažejo podatki statističnega urada kot tudi baze Gvin. To je več, kot je nemških in avstrijskih podjetij skupaj. So pa to večinoma manjša podjetja, saj skupaj zaposlujejo okoli tri tisoč ljudi. Za primerjavo, nemška podjetja v Sloveniji zaposlujejo več kot 23.000 ljudi, avstrijska pa še 19.000.

Tudi vrednostno je razlika opazna: po podatkih Banke Slovenije vrednost srbskih neposrednih naložb v Sloveniji znaša 154 milijonov evrov. Največja naložba je ajdovski Fructal, med velikimi pa je treba omeniti vsaj še novi hotel Intercontinental. Kar nekaj naložb sicer uradna statistika ne zazna; denimo premoženja Miodraga Kostića, ki je med drugim lastnik portoroškega hotela Kempinski in se trudi, da bi prevzel Gorenjsko banko. Kostićev Kempinski je lani kupil 30 odstotkov Aerodroma Portorož, Kostić oziroma njegova podjetja pa se potegujejo tudi za nakup Marine Portorož. In tudi Comtrade statistično ni srbski, ker je lastništvo v Slovenijo pripotovalo s postankom v davčno ugodnejših državah.

Za primerjavo: vrednost neposrednih naložb Avstrije v Sloveniji znaša 3,7 milijarde evrov. Vrednost slovenskih naložb v Srbiji pa skoraj 1,1 milijarde evrov, kažejo podatki Banke Slovenije. Skupno je v Srbiji več kot 1500 podjetij z večinskim slovenskim lastništvom. Toda ta podjetja zaposlujejo več kot 30.000 ljudi. Med večjimi slovenskimi delodajalci v Srbiji so Gorenje, Varnost Maribor, Impol, Don Don in Perutnina Ptuj. Gorenje je tudi eden največjih srbskih izvoznikov. Več, okoli 1,8 milijarde evrov neposrednih naložb ima Slovenija le še na Hrvaškem. Blagovna menjava med državama je vsako leto večja. Brnabičeva vidi možnost poglobljanja sodelovanja predvsem v turizmu in skupnem nastopu na tujih trgih. V zvezi z Narodno banko Srbije, ki je AIK banki odvzela dovoljenje za prevzem Gorenjske banke, je Brnabičeva pojasnila, da je srbska centralna banka neodvisna institucija, zato se ne želi vmešavati v njeno delo.

- **Nove poti v odnosu do drugačnosti. Barbara Hočevar. Delo, 02.02.2018, str. 4**

Varstvo narodnih manjšin. Svet Evrope v mnenju o Sloveniji ugotavlja, da izvajanje varstva še ni zadovoljivo
Ljubljana – Dosedanji ukrepi niso dovolj, da bi večinsko prebivalstvo v celoti cenilo raznovrstnost slovenske družbe, v Svetu Evrope ocenjujejo odnos do manjšin pri nas. Praksa šepa tudi tam, kjer so pravni okvirji ustrezni, za narode nekdanje SFRJ pa zakon o ureditvi kolektivnih kulturnih pravic šele začenja parlamentarno pot.

Slovenija z ustavnim in pravnim okvirom italijanski in madžarski narodni manjšini zagotavlja visoko raven varstva, izvajanje tega okvira pa ni popolnoma zadovoljivo, denimo pri lokalni rabi jezika na javnih mestih in pri kakovosti izobraževanja v jezikih manjšin, ugotavlja svetovalni odbor o konvenciji za varstvo narodnih manjšin pri Svetu Evrope v svojem mnenju o Sloveniji, ki so ga objavili včeraj.

O romski skupnosti so zabeležili, da je Slovenija s političnega vidika sprejela celovite ukrepe za Rome in pri tem dosegla napredek, zlasti v izobraževanju ter legalizaciji nekaterih romskih naselij in zagotavljanju osnovnih dobrin znotraj njih, čeprav prepočasni. Posebno kritični so do življenjskih razmer Romov na jugovzhodnem delu države in prav z njimi je povezana večina priporočil za takojšnje ukrepanje. Svetovalni odbor Sloveniji priporoča, naj se zagotovi varnost pravice do posesti za Rome, ki živijo v neuradnih naseljih z njihovo legalizacijo in naj se zagotovijo ustrezne življenjske razmere z dostopom do osnovnih storitev in infrastrukture. Državi svetujejo, da izboljša kakovost dostopa do izobraževanja za vse romske otroke, tudi s povečanjem števila romskih pomočnikov. Poziva jo, naj poveča prizadevanja za boj proti širjenju sovražnega govora, posebno na družbenih omrežjih.

»Za Slovenijo je značilno stopicanje na mestu oziroma nepripravljenost na upravljanje heterogenosti, kot se je ta vzpostavila v državi,« je komentirala dr. Petra Roter, predsednica svetovalnega odbora. »Opažamo, kar se kaže tudi v našem mnenju in javnosti, zelo negativen odnos do drugačnosti, ki ga je sprožil tako imenovani begunski val. Če ima neka družba negativen odnos do drugačnosti, se ta navadno kaže izraža do kakršnekoli drugačnosti. Tisti, ki so proti etnični, verski, jezikovni raznolikosti, to izražajo v popolnoma neprimernih oblikah, v sovražnem govoru,« je dejala Petra Roter in dodala, da odbor na tem področju zaznava določeno stopnjo nazadovanja. »Ne vem pa, ali je družba postala bolj nestrpna ali je zdaj več možnosti za izražanje te nestrpnosti.« Problem je, po njenem mnenju, da se pogosto presliši opozorila pripadnikov manjšin pri pripravi ukrepov.

Kolektivne kulturne pravice

Vlada ima štiri mesece časa, da pripravi odziv na mnenje svetovalnega odbora. Po besedah Stanka Baluha, direktorja urada za narodnosti, je priprava gradiva zdaj na stopnji medresorskega usklajevanja in dopolnjevanja, zato nam vsebinskih komentarjev niso poslali.

So pa poslanci koalicijskih strank prav včeraj v parlamentarno proceduro vložili predlog zakona o uresničevanju kolektivnih kulturnih pravic narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ. Da ti ukrepi na tem področju niso zadostni, je svetovalni odbor sicer prav tako opozoril.

S tem zakonom, ki so ga pripravili v SMC v sodelovanju s predstavniki skupnosti Srbov, Hrvatov, Bošnjakov, Črnogorcev, Albancev in Makedoncev, naj bi država zagotovila »stalno skrb za ustvarjanje možnosti ohranjanja in razvoja identitete«, kot se je izrazil prvi podpisani Dragan Matić. Predvidevajo tri glavne rešitve: ustanovitev urada za narodne skupnosti pripadnikov nekdanje SFRJ, ki bi pripravljala tudi razpise in zagotavljal ne le financiranje konkretnih programov, ampak tudi sredstva za prostore, računalniško opremo in morebitne zaposlene v zvezah društev. Ustanovili bi tudi stalno posvetovalno telo vlade, ki bi zagotavljalo sistemsko financiranje delovanja urada.

- **Cerar: Ribiči ne bodo čutili posledic. STA. Delo, 02.02.2018**

Meja

Na kratko

Ljubljana – Po poročanju, da je hrvaška policija odposlala enajst kazni slovenskim ribičem, ker naj bi kršili državno mejo v Piranskem zalivu, se je odzval tudi slovenski premier Miro Cerar. Včeraj na Brdu pri Kranju je ob robu srečanja slovenske in srbske vlade zagotovil, da slovenski ribiči ne bodo čutili nobenih posledic zaradi kazni. »Z interventnim zakonom smo poskrbeli za vso pravno varnost ribičev. Če bodo nastale kakršnekoli motnje v njihovem delu ali bodo izrečene kazni na hrvaški strani, so jim zagotovljena državna sredstva, s katerimi bomo pokrili njihove stroške in vse tisto, kar bi jih bremenilo, in vsa pravna pomoč,« je zagotovil predsednik vlade.

Zunanji minister Karl Erjavec pa je dodal, da je »zelo neprijetno, da hrvaška politika živi zunaj realnega sveta, ker očitno pošilja kazni za ribolov slovenskih ribičev v slovenskem morju«.

- **Od politične internacionalizacije do reševanja lastne kože. Mimi Podkrižnik o katalonski politični agoniji. Delo, 02.02.2018, str. 5**

Proti velikim zunanjim nasprotnikom ni mogoče zmagati, vsaj z ideali o miru ne, proti svojim ljudem še manj. Zato se Katalonec Carles Puigdemont zdaj morda ne le boleče opoteka, ampak je najbrž že tragično padel. In z njim (tokratne) sanje o katalonski republiki.

V torek je predsednik parlamenta v Barceloni Roger Torrent, ki prihaja iz Republikanske levice Katalonije, tik pred zdajci in resda le za nedoločen čas preložil razpravo in Puigdemontovo imenovanje za predsednika vlade; saj da se ni mogoče postaviti proti odločitvi španskega ustavnega sodišča. Toda žalostna resigniranost je ušla Puigdemontu, ki je – kakor je

novinar Telecinca pošepgal na telefonski zaslon Tonija Comína, prav tako v Belgijo prebeglega nekdanjega ministra – v trenutku pobitosti odposlal patetično zasebno sporočilo: »Vsega je konec ... Moncloa zmaguje s svojim načrtom ... Žrtvovali so nas naši, mene zagotovo ... Ne vem, koliko časa bom še živel [upam, da dolgo], toda življenje bom namenil temu, da bom poskušal urediti vse, kar se je dogajalo v zadnjih dveh letih, in da bom zaščitil svoj ugled. Povzročili so mi veliko bolečine, a vse blatenje, govornice in laži sem prenašal za skupni cilj.«

Čeprav je dan pozneje spet v junaškem tonu čivknil, kako se boj »nadaljuje«, je, gledano zgodovinsko, razumeti, da gre do vsake toliko vznikne katalonske osamosvojitvene težnje spet zatrte k političnemu koncu. Z mnogimi intimno tragičnimi zgodbami.

Naj (tudi tuji) goreči idealisti (od daleč) še tako ponavljajo parole o padli španski demokraciji – ki je ni sram zavračati dialoga, vihteti pendrekov in povprek odpirati sodnih procesov proti politikom iz Barcelone –, je za realiste že lep čas očitno, da prav tako padla katalonska independentistična politika nima le zunanjega problema, ampak je njena težava močno notranja. Razklana je politika, na pol razbiti so ljudje.

In vendar je predsednik parlamenta Torrent kljub dogajanju v zadnjih dneh včeraj znova izjavil, kako Puigdemont »je in bo kandidat za predsednika vlade«, kakor je v torek poudaril, da razprave in glasovanja o njem v parlamentu ne bo sklical vse do takrat, ko bo mogoč demokratičen premik naprej ... A kaj se utegne zgoditi, če (in ko) bo špansko ustavno sodišče kmalu presodilo, da ni sporno le predsedovanje od daleč, ampak je nezakonita Puigdemontova kandidatura na splošno? Sploh ker slišimo, da independentistične stranke, ideološko postavljene od desne do leve in skrajno leve, vse manj ubrano trobijo v isti rog.

Politična internacionalizacija katalonskega vprašanja s prebegom peterice v Bruselj ni obrodila sadov. Uradni svet je gluhi in slepi, pa naj Puigdemont še tako čivka in nastopa v izbranih tujih medijih. Kdo bi vedel, morda pa njegov glas ne bi bil le glas vpijočega v puščavi, če bi se, kot levičarski kolega Oriol Junqueras, javljal izza zapahov v Madridu ali če bi se, kot že kdo pred njim v katalonski zgodovini, oglašal iz Francije ... Morda preostane le še internacionalizacija španskega pravosodja in sodnih procesov, ki bremenijo odstavljene independentistične voditelje – torej reševanje lastne kože.

• **Priseljevanje begunskih sorodnikov še naprej omejeno. Barbara Kramžar, dopisnica. Delo, 02.02.2018, str. 6**
Nemčija. Razprava o človekoljubnem priseljevanju je sem ter tja resno zamajala pogajanja o novi nemški vladi Berlin – Bundestag je potrdil omejitve priseljevanja sorodnikov azilantov z omejenim statusom, ki jih je predlagala verjetna nova nemška vlada. Zdaj veljavno zamrznitev bodo podaljšali do avgusta, potem bodo poleg nujnih primerov vsak mesec dovolili v državo največ tisoč ljudem.

Marca bi se iztekla leta 2016 sklenjena zamrznitev priseljevanja sorodnikov beguncev, ki so zbežali pred vojnami in preganjanjem, in če ne bi preprečili napovedanega novega begunskega vala, bi se morala vodstva nemških konservativcev in socialdemokratov spoprijeti z jezo volivcev. Številni Nemci še vedno radi pomagajo, a so spolni napadi, porast kriminala z odmevnimi uboji na čelu, terorizem in veliki stroški za ljudi drugih kultur in običajev močno zmanjšali začetno pripravljenost pomagati.

Zagrizeni nasprotniki priseljevanja iz islamskih držav so celo postali tretja največja parlamentarna stranka in predstavniki Alternative za Nemčijo (AfD) zdaj v bundestagu dobivajo oder za razglašanje svojih pogledov. Oster nasprotnik islamskega priseljevanja in reševanja skupne evropske valute Peter Boehringer bo prevzel vodenje parlamentarnega odbora za proračun, podobna visoka mesta lahko pričakujejo tudi nekateri drugi.

Prav vzpon AfD je pripravil konservativno unijo CDU/CSU in SPD do pogajanj o še eni veliki koaliciji pod vodstvom krščanskodemokratske kanclerke Angele Merkel, čeprav so ji po velikem porazu na septembrskih volitvah še posebej nasprotovali socialdemokrati. Voditelji največjih nemških sredinskih strank so se od začetka zavedali, da je to še en prisilni zakon, in res tudi s pravkar doseženim dogovorom o priseljevanju ni nihče popolnoma zadovoljen.

Definicija kompromisa

Različne strani si ga različno razlagajo. V SPD Martina Schulza prižigajo zeleno luč za najnujnejše primere, za CDU/CSU pa je pomembnejša zgornja meja človekoljubnega priseljevanja. O tem se bodo še lahko prepirali po morebitni sestavi nove vlade, notranji minister Thomas de Maizière pa je v zagovoru nove zakonodaje citiral kar definicijo kompromisa: ta je po wikipediji rešitev konflikta z obojestransko prostovoljno odpovedjo dela svojih zahtev ter sodi k bistvu demokracije.

»V ozadju našega kompromisa so človekoljubnost in odgovornost, integracija in omejitve, velikodušnost in realizem.« O tem, kaj so nujni primeri, bo še naprej odločalo zunanje ministrstvo, ki je lani odobrilo manj kot sto nujnih primerov. Toda večina evropskih držav še naprej ne dovoljuje priseljevanja sorodnikov beguncev z omejeno zaščito, je poudaril de Maizière. Omejevanju človekoljubnega priseljevanja so nasprotovali zeleni in Levica, za liberalce ter še bolj za AfD pa novi zakon ne sega dovolj daleč. Razprava o človekoljubnem priseljevanju je sem ter tja resno zamajala pogajanja o novi nemški vladi, politični dogovor o njej, če ga bodo dosegli, pa bo moral prestati še oceno članov socialdemokratske stranke Martina Schulza.

Toda urejanje begunskih vprašanj je samo del koalicijskih pogajanj med CDU/CSU in SPD in vodilni politiki domnevajo, da so zaradi tega vse bolj razburjeni tudi običajni Nemci – in celo prozahodno usmerjeni priseljenci. Borke za ženske pravice iz islamskega sveta verjamejo, da pogosto konservativne družine le otežujejo integracijo.

Razgrete strasti v Cottbusu

Polno zaščito bodo tudi po sprejetju nove zakonodaje prejemale žrtve osebnega preganjanja, a je država po letu 2015 dobila poldrugi milijon beguncev iz vojn in spopadov v Siriji, Iraku, Afganistanu in drugih predelih, kjer so ogroženi vsi. Na teh območjih so pogosto velike tudi ozko definirane družine. Hitro starajoča se Nemčija bi potrebovala priseljevanje, a po prepričanju strokovnjakov in ljudske večine ustrezno visoko razviti industrijski družbi, mnogi sedanji priseljenci pa se še naprej oklepajo zanje nesprejemljive vloge žensk. V deželi Schleswig-Holstein pravkar razburja druga žena nekega sirskega begunca, ki so ji zaradi dobrobiti otrok dovolili priselitev.

Do migrantov so zlasti sovražni na nekaterih območjih nekdanje Nemške demokratične republike. V brandenburškem Cottbusu so se strasti po vrsti pretepev in groženj z noži tako razgrele, da so razglasili začasno ustavitev priseljevanja, a so

tudi ta teden poročali o napadu sirskega mladeniča z nožem, skrajnodesničarski domačini pa so delili meščanom ampule s solzivcem.

- **Premiki v balkanski čakalnici za pot v EU. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 03.02.2018, str. 4**

Širitvena strategija. Jasna in verodostojna evropska perspektiva kot glavni spodbujevalec transformacije Zahodnega Balkana

Bruselj – Na sedežu evropske komisije v bruseljski palači Berlaymont so potekale še zadnje priprave na sprejetje strategije za načrtovano pot držav Zahodnega Balkana proti EU. Ta temelji na logiki, da se je začelo odpirati zgodovinsko okno priložnosti za hitrejši napredek na tej poti.

V zadnjih mesecih je očiten nov zagon prizadevanj za evropsko perspektivo Balkana, ki naj bi se med bolgarskim predsedovanjem svetu EU v prvi polovici leta še okrepila. Predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker je že v svojem govoru o stanju Unije septembra lani Črno goro in Srbijo razglasil za vodilni kandidatki, ki bi utegnili postati članici že do leta 2025. Unija se je po izbruhu kriz, od finančne do migracijske, veliko ukvarjala sama s sabo. V prazni prostor, za katerega niti ZDA nimajo več veliko interesa, so s svojimi načrti vstopali tuji akterji, na primer Kitajska, Rusija in Turčija.

To je spremljalo demokratično nazadovanje v posameznih državah. Obljube o evropski perspektivi so veljale za neverodostojne. Sodeč po sporočilih, je tega konec. Pri pripravi dolgo pričakovane strategije, ki bo uradno sprejeta na zasedanju evropske komisije v torek v Strasbourgu, je bilo vodilo: pokazati verodostojno širitveno perspektivo. Po drugi strani naj bi na Balkanu morali podvojiti prizadevanja. Da bi bili Črna gora in Srbija pripravljeni na članstvo leta 2025, bi morali že leta prej končati pristopna pogajanja. V strategiji je pripravljen vrstni red nalog za doseganje ciljev.

Predvsem pred Srbijo so v prihodnjih letih zahtevne naloge. Veliko bo morala narediti na področju vladavine prava. Politično najbolj kočljiva bo popolna in celovita normalizacija odnosov s Kosovom. To naj bi dosegli s pravno obvezujočim sporazumom, predvidoma že prihodnje leto. Če bi Makedonija rešila spor z Grčijo o imenu, bi po bruseljskih premislekih lahko že prihodnje leto, skupaj z Albanijo, izpolnila pogoje za začetek pristopnih pogajanja. BiH bi tega leta postala uradna kandidatka. Najmanj jasna je usoda Kosova, ki ga pet članic sploh še ni priznalo.

Politična volja, reforme, dobri sosedski odnosi

Časovni okvir je odvisen od tega, ali bodo kandidatke pokazale politično voljo, se reformirale, razvile dobre sosedske odnose. Juncker se bo že v prihodnjih tednih odpravil na turnejo po državah v regiji. Veliko razprav je bilo tudi o tem, ali bi določili konkretne datume. Kar nekaj članic na čelu z Nemčijo je izražalo dvome. Skladno z njimi naj bi določanje datumov utegnilo vzbujati preveč, pogosto neutemeljenih pričakovanj. Druga skupina je trdila, da so konkretni datumi motivacija za delovanje, češ da politika na Balkanu kaj naredi le, če je pod pritiskom in če ima jasen cilj.

V Bruslju ocenjujejo, da je po 25 letih čas za rešitev vprašanj, ki preprečujejo spravo. Med drugim opozarjajo na nesprejemljivost hujškaške retorike. Posebna pozornost je namenjena reševanju dvostranskih sporov. Iz slovensko-hrvaške zgodbe o blokadi pristopnih pogajanj in arbitraže so potegnili nauk. EU ne bo sprejela držav, ki nimajo rešenih dvostranskih sporov, se glasi sporočilo. Še nerešene bi kandidatke morale »predložiti zavezujoči, dokončni mednarodni arbitraži«.

Razsodbe da bi morale biti spoštovane in sprejete vstopom, upoštewane pa bi morale biti v pristopni pogodbi.

V razpravah je bilo omenjeno, da bi kot primer navedli arbitraže pred Meddržavnim sodiščem v Haagu in nato tudi ad hoc arbitražne postopke (kakaršen je bil slovensko-hrvaški). A predvidoma ne bo navedena nobeno konkretna pot. Evropska komisija naj bi spremljala postopke reševanja sporov in ponujala pomoč. V torek dopoldne, tik pred sprejetjem strategije, bo hrvaški premier Andrej Plenković v evropskem parlamentu v Strasbourgu z Junckerjem razpravljal o prihodnosti Evrope. Teden pozneje, 14. februarja, bo v Bruslju še gost na kosilu po zasedanju evropske komisije.

Gospodarsko sodelovanje

Med približevanjem EU naj bi se okrepilo tudi gospodarsko sodelovanje z državami Zahodnega Balkana. Povečali bi naložbe v infrastrukturo, s katero bi se balkanske države bolje povezale med sabo in z EU. Povezljivost v transportu, energetiki in na drugih področjih velja za ključno. Za Balkan bi utegnili nameniti del denarja, ki je bil predviden z Turčijo. Osrednja področja bodo bitka proti nezaposlenosti mladih, zviševanje konkurenčnosti in privatizacija. Po modelu Junckerjevega sklada (EFSI) bi spodbujali naložbe. Predstavnike balkanskih držav bi bolj vključevali tudi v pripravo odločitev v EU.

Naslednja faza bo ocena napredka v približevanju EU aprila in nato 17. maja poseben »balkanski« vrh EU v Sofiji.

- **Majhnost je največji problem manjšine. Jure Kosec. Delo, 03.02.2018, str. 4**

Politična zastopanost. Slovenci v Italiji bi lahko kljub zaščitenemu položaju prvič ostali brez predstavnika v Rimu Ljubljana – Predstavniki slovenske manjšine v Italiji so v skrbeh, da jim na prihajajočih parlamentarnih volitvah zaradi slabih obetov vladajoče Demokratske stranke prvič ne bo uspelo izvoliti predstavnika v vsaj enem od dveh domov italijanskega parlamenta.

Pred meseci sprejeti novi italijanski volilni zakon rosatellum vsebuje določila za olajšanje izvolitve slovenskih kandidatov v oba domova parlamenta, kot zahteva zaščitni zakon iz leta 2001, a kot ugotavljajo mnogi, ta niso ustrezna. »Če bomo po volitvah ostali brez predstavnika, posledica tega ne bo le šibkost manjšine, ampak tudi Slovenije,« je v pogovoru za Delo opozoril Walter Bandelj, predsednik Sveta slovenskih organizacij, ene od dveh krovnih organizacij slovenske manjšine v Italiji, ki je prepričan, da dosedanji poskusi reševanja tega vprašanja niso prinesli nikakršne spremembe na bolje.

Zastopanost Slovencev je tako še vedno povsem odvisna od »naklonjenosti« vladajoče levsredinske stranke, ki je letos med skupino zamejcev za svojo kandidatko izbrala literarno teoretičarko Tatjano Rojc in ji na kandidatni listi za senat namenila visoko, a za zagotovljeno izvolitev še vseeno nevhvaležno drugo mesto. »Naklonjenost ni pojem, ki ga lahko zapečatimo z zakonom,« meni Igor Gabrovec, deželni poslanec v Furlaniji - Julijski krajini (FJK) in politični tajnik stranke Slovenska skupnost. Prepričan je, da bodo morali predstavniki manjšine po koncu volitev sesti skupaj ter določiti predloge za uresničevanje zagotovil iz zaščitnega zakona in ustvarjanja recipročnosti. »To naj bo prva obveznost v prihodnji zakonodajni dobi, s Slovenko ali brez nje. Tako ne moremo nadaljevati.«

Iskanje olajšave

Slovenske zahteve po recipročnosti niso nove. Številni Slovenci v Italiji vztrajajo, da želijo enake politične pravice, kot jih italijanska manjšina uživa v Sloveniji. Vprašanje je, ali s tem ne merijo previsoko. V Evropski uniji namreč ni enotnih receptov za spoštovanje pravic manjšin. Tudi če imamo v Sloveniji po mnenju mnogih najboljši način politične zastopnosti obeh manjšin (italijanske in madžarske), tega ne moremo zahtevati od drugih, pojasnjujejo tisti, ki se s problemom ukvarjajo že več let. Lahko pa se država na to sklicuje in navaja kot argument ter od Italije zahteva, da poišče ustrezno rešitev v veljavnih ustavnih določilih o volitvah.

Volilni prag za manjšinske stranke je na deželni ravni določen pri dvajsetih odstotkih, na nacionalni ravni pa zakonodaja določa triodstotni prag. Ta splošna olajšava po pojasnilih slovenskega zunanjega ministrstva »velja za vse narodne skupnosti, tudi za slovensko, v resnici pa je glede na njihovo številčnost ta prag dosegljiv le nemški in francoski manjšini na Južnem Tirolskem in v dolini Aoste«. Ključen problem slovenske manjšine je torej njena majhnost, zato bi morala dobiti dodatne olajšave. Vprašanje je, kako jih zagotoviti.

Tirolski zgled

Prepričanje, da brez spreminjanja italijanske ustave ne bo šlo, po navedbah predstavnikov manjšine, ki želijo ostati neimenovani, ni točno. Posebni statut Furlanije - Julijske krajine, ki »priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, ne glede na to, kateri jezikovni skupnosti pripadajo, ter zaščito njihovih etničnih in kulturnih značilnosti«, ima ustavno veljavo in dovolj bi bilo spremeniti njega. Ker je statut doživel malo sprememb od leta 1963, »ga je tako ali tako treba posodobiti«, tako kot so pred časom posodobili poseben statut za Južno Tirolsko. Seveda pod pogojem, da se s tem strinja italijanska večina. Zaporedne deželne vlade FJK tovrstnemu poseganju vanj do zdaj niso bile naklonjene.

Tirolci so v manjšinskih krogih pogosto omenjeni kot zgled dobre organiziranosti. »Njihova skupnost je zelo močna, ima svojo avtonomijo, stranko,« ki je zelo povezana tako z desnico kot z levico, je pojasnil Walter Bandelj. Ker Slovence predstavljajo kandidati levih strank, je manjšina lahko avtomatično prikrajšana, ko na oblast pride desnica. »Kot slovenska narodna skupnost ne potrebujemo političnih predznakov. Stranka manjšincev ima drugačen predznak in tega se Tirolci dobro zavedajo. Ne moremo samo govoriti, kako lepo je na Tirolskem, delati pa drugače,« je pojasnil Bandelj.

Da bi se resnično lahko primerjala s Tirolci, slovenski manjšini po prepričanju naših virov primanjkuje zaveznikov tako na deželni kot na nacionalni ravni. Še bolj kot to ji primanjkuje enotnosti, ne v političnem, ampak predvsem v akcijskem smislu, okoli zagotavljanja olajšave za izvolitev slovenskega predstavnika v Rim.

Ne glede na to, ali se bo Tatjana Rojc 4. marca kljub majhnim možnostim s kandidaturo uspelo prebiti v italijanski senat, problem z zastopanostjo manjšine v Rimu ne bo izginil. Slovenska vlada pri reševanju tega vprašanja realno ne more storiti veliko več kot to, kar je počela do zdaj – da se na bilateralni ravni zavzema za spoštovanje zaščitnega zakona iz leta 2001 in se sklicuje na odlično prakso, ki na tem področju velja v Sloveniji. To pomeni, da si bo manjšina na koncu morala olajšavo izboriti sama, pravijo sogovorniki.

- **Pogrešanih najmanj 90 beguncev. Delo, 03.02.2018, str. 4**

Sredozemsko morje

Na kratko

Ženeva – V Sredozemskem morju je v bližini libijske obale potonil čoln z migranti. Pogrešajo jih najmanj 90, pri čemer se bojijo, da so umrli. Trije ljudje so preživeli, je sporočila Mednarodna organizacija za migracije (IOM). »Najmanj 90 migrantov je utonilo, ko se je davi prevrnil čoln v bližini libijske obale,« so sporočili. Dodali so, da je deset trupel naplavilo na libijsko obalo. Med njimi sta bila dva libijska in osem pakistanskih državljanov. Dva preživela sta sama odplavala na obalo, enega je rešila posadka ribiškega čolna. IOM je letos izdal že več opozoril zaradi izredne nevarnosti, ki preti migrantom, ko poskušajo po osrednji poti čez Sredozemsko morje, ki povezuje Libijo in Italijo, priti v Evropo. Na tej poti je letos umrlo 218 migrantov, pri čemer niso upoštevali najnovejše nesreče.

- **Strateški interesi v vedru vode. Tekst: Vojko Volk. Delo, Sobotna priloga, 03.02.2018, str. 19**

Letos bomo po dolgih letih znova priče oživitvi širitvene politike EU. Evropska komisija bo pozivala balkanske države, naj okrepijo prizadevanja za pridružitve EU, pozvala jih bo k spoštovanju vladavine prava in sprejetih mednarodnih obveznosti. Hrvaško zavračanje arbitražne sodbe bo najslabše možno sporočilo državam, ki na vstop v EU še čakajo.

Mineva pet let, odkar sta 11. marca 2013 predsednika vlad Slovenije in Hrvaške, Janez Janša in Zoran Milanović, podpisala t. i. memorandum z Mokric. Z njim se je Hrvaška obvezala, da bo do dokončne rešitve nasledstvenih vprašanj o deviznih vlogah varčevalcev zamrznila sodne postopke zoper LB v Zagrebu, Slovenija pa bo kljub vladni krizi pravočasno ratificirala pogodbo o članstvu Hrvaške v EU. Na tiskovni konferenci sta oba predsednika vlad zagotovila, da bo memorandum v obeh državah ratificiran kot mednarodna pogodba in postal del pravnega reda obeh držav. A je svoje obveze izpolnila samo Slovenija. Hrvaška memorandumu ni ratificirala kot mednarodno pogodbo in ga ni uvrstila v svoj pravni red. Absurdne tožbe hrvaških sodišč, ki bi celo mojstra Kafka spravile v smeh, se nadaljujejo; kadar LB v Zagrebu na sodiščih terjajo denar od hrvaških podjetij, ji sodišča odgovorijo, da zanje ne obstaja, ker ni pravna oseba, ko ista sodišča denar terjajo od nje, pa taista banka obstaja! S tem se je zgodovina ponovila kot farsa; 22 let pred tem, prav tako na Mokricah, je bil sklenjen dogovor med Slovenijo in Hrvaško o skupni obrambi pred agresijo JLA, a ga Hrvaška ni spoštovala. Kot mnogo drugih je Hrvaška izigrala tudi oba mejna sporazuma, po sporazumu Drnovšek-Račan želi sedaj izigrati še arbitražni sporazum. Med državami z najdaljšo obalo v Evropi zaseda Hrvaška šesto mesto, takoj za Italijo in pred Španijo. Skupaj z otoki ima Hrvaška po uradnih podatkih 5835,3 km dolgo obalo. Na šestem mestu med evropskimi državami je tudi po številu otokov. Na Hrvaškem je ribištvo pomembna gospodarska panoga, vsa njihova pristanišča pa imajo prost dostop do odprtega morja. Slovenija ima 46,6 km dolgo obalo, ob kateri leži Luka Koper, največje severnojadransko pristanišče. Strateški interes Slovenije pri določanju meje na morju je bil ohranitev stika z odprtim morjem kot jamstva polne suverenosti delovanja tega vse bolj strateškega pristanišča za povezave srednje in vzhodne Evrope s svetom. Strateški cilj Hrvaške pri razmejitvi na morju s Slovenijo ni bil nikoli jasno izpovedan, slišati je bilo samo namerno napačna pojasnjevanja, da mednarodno pravo ne pozna druge rešitve kot delitev zalivov po sredini. Po razpadu Jugoslavije, v kateri morje nikoli ni bilo razmejeno med

republike, je hitro postalo jasno, da si Hrvaška lasti domala celotno morje nekdanje Jugoslavije in prav zato v mejnih sporih z vsemi sosedami nikjer ne popušča. Hrvaška hoče imeti na morju nekdanje Jugoslavije vse ali nič, za zdaj ima oboje. Vse od objave sodbe arbitražnega sodišča o meji med Slovenijo in Hrvaško, junija 2017, ki je nesporno legalna, je Hrvaška edina država na svetu, ki sodbo razglaša za nično. Tako kot je najprej sprejela in potem zavrnila sporazum Drnovšek-Račan, ker ji ni bil všeč, Hrvaška tokrat zavrača še sodbo mednarodnega sodišča. Za Hrvaško ta sodba, ki je Sloveniji dodelila okrog 82 odstotkov Piranskega zaliva, ni samo nesprejemljiva, ampak naravnost »žaljiva«, kot naj bi se na enem od srečanj s slovensko stranjo izrazila hrvaška predstavica. Slovenija pa sodbo sprejema, četudi ji ne zagotavlja zahtevanega stika z odprtim morjem, kar je svojevrstna ironija, ker je tak stik Slovenija skozi zgodovino in kot del vseh prejšnjih držav in imperijev vedno imela. A s tem Slovenija izkazuje sposobnost sprejemanja kompromisa – to pa je tisto ključno, kar zahodno Evropo ločuje od Balkana.

Hrvaška očitno meni, da v Piranskem zalivu ni dosegla strateških ciljev, nam neznanih, a njej tako pomembnih, da vztraja tudi za ceno nespoštovanja mednarodnega prava in se je za svoj prav pripravljena sporeči z vsem svetom. O hrvaški nezmožnosti doseganja kompromisov priča dejstvo, da nima določene meje s kar štirimi od petih sosed. Kljub temu v vseh primerih ravna enostransko in vztraja pri meji, kot si jo je sama zamislila. V Piranskem zalivu vztraja pri črti, ki jo je pred desetletjem in pol po sredini »Savudrijske vale« kar sam potegnil hrvaški akademik, hrvaška policija pa potem enostransko vsilila slovenski državi, ta pa jo je zaradi ljubelega miru vse odtlej bolj ali manj tiho prenašala. Skladno z določili Badinterjeve komisije pa bi seveda moralo veljati stanje na dan 25. junija 1991, ko meje v zalivu ni bilo. Tudi v primeru BiH meja na morju ni določena, a Hrvaška kljub temu nekako »ve«, da je gradnja Pelješkega mostu ne prejudicira. Podobno je s Črno goro, kjer se je predsednik Tuđman za strateško ključen nadzor nad Prevlako že leta 1991 dogovarjal z Miloševićem. Samo v primeru Srbije se Hrvaška obnaša zelo spoštljivo do stanja, ki ga z druge strani Donave suvereno vzpostavlja Srbija, rešitve pa še ni na obzorju.

Bistvo se po povedanem ponuja samo od sebe: Piranski zaliv je za Hrvaško v resnici povsem nepomemben! Zato ga je posmehljivo preimenovala v Savudrijsko valo, češ, kar je za Slovence zaliv, je za Hrvaško zgolj vedro slane vode. Kako v to nepomembno vedro sodijo strateški interesi, usodni za obstoj naroda, pa noben hrvaški politik še danes ne zna pojasniti. Zadnje čase ima za Hrvaško poseben pomen skupina hrvaških ribičev, a je ironija v tem, da bi bila zanje prav priznana sodba daleč najboljša rešitev, saj bi lahko nemudoma začeli loviti, kjer koli bi želeli. Ko bo Hrvaška vstopila v šengen, pa tako ali tako nihče niti vedel ne bo, kje meja sploh je.

Hrvaška ima pri svojem vztrajanju pri nespoštovanju sodbe mednarodnega sodišča dve na pol zaveznici, ZDA in Italijo, ki pa ne zavzemata strani in zgolj pozivata državi k dvostranski rešitvi mejnega vprašanja, ki ga je že rešilo mednarodno sodišče. Interes ZDA je pri tem razumljiv, ker dogovori o hrvaškem nakupu vojaških lovskih letal, bodisi v ZDA bodisi v Izraelu, že prehajajo v zaključno fazo. V odnosu do Italije pa Hrvaška že dve desetletji razpošilja dvoumna sporočila o tem, kako namerava poravnati svoj del znamenite odškodnine za ezule oz. optante. S sporazumom Drnovšek-Valentić iz leta 1996 se je Hrvaška obvezala, da bo do leta 2001 poravnala svoj del dolga po t. i. rimskem sporazumu iz leta 1983, s čimer bi se dokončno rešilo premoženjskopravno vprašanje med Italijo in naslednicama Jugoslavije. A je spet samo Slovenija spoštovala sporazum in je svoj del dolga do Italije pravočasno poravnala, Hrvaška pa še do danes ne.

Letos bomo po dolgih letih znova priče oživitvi širitvene politike EU. Evropska komisija bo pozivala balkanske države, naj okrepijo prizadevanja za pridružitve EU, pozvala jih bo k spoštovanju vladavine prava in sprejetih mednarodnih obveznosti. Hrvaško zavračanje arbitražne sodbe in vztrajanje pri tem, da so nacionalni interesi nad mednarodnim pravom, nad nacionalnimi interesi pa samo bog, bo najslabše možno sporočilo državam, ki na vstop v EU še čakajo. Že omenjeni mojster besede, veliki Franz Kafka, je ob svojem času poslal brezčasno sporočilo današnji Hrvaški: »V boju med teboj in vsem svetom podpri svet.«

- **Ne vrag, le sosed je mejak. Tekst: Janko Prunk. Delo, Sobotna priloga, 03.02.2018, str. 20-21**

Dr. Janko Prunk je upokojeni redni profesor Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani.

O hrvatofobiji

Redna profesorica zagrebške Fakultete političnih znanosti Mirjana Kasapović slovenski politik očitno hrvatofobijo. Šlo naj bi za zgodovinsko rdečo nit, ki se vleče celo stoletje – od Antona Korošca, Edvarda Kardelja in Milana Kučana do Mira Cerarja. Zgodovinska dejstva teorije o slovenski hrvatofobiji ne podpirajo.

Kam lahko zapelje potencializem, če postane mainstream v nekem narodu, se kaže danes pri sosedih Hrvatih. Srčno upam, da ni prevladujoč. Žalosti pa me, da mu zapadajo tudi ugledni akademski kolegi, ki bi morali zaradi strokovne etike ohranjati dostojanstvo in kritičnost. Kolegica prof. dr. Mirjana Kasapović se je priključila hrvaškemu mainstreamu in ga poskuša podkrepiti s svojo strokovno besedo. Govorim o publicističnem esaju o hrvatofobiji, sovražstvu Slovencev do Hrvatov, ki da je stalnica. Svoj esej je 26. januarja letos objavila v tedniku Globus.

Ker je Globus ugleden magazin in ima določen vpliv na Hrvaškem in v Evropi, je na njen članek treba odgovoriti. Čutim se poklicanega, saj sem se veliko ukvarjal z zgodovino slovensko-hrvaških odnosov od konca 19. stoletja do danes, in mirno trdim, da v teh odnosih nikoli ni bilo hrvatofobije ali slovenskega sovražstva, prej veliko sodelovanja, ki je lahko pokazalo pozitivne rezultate za ene in za druge, tako med prvo vojno kot med obema vojnoma in celo v socialistični Jugoslaviji. Res je občasno prihajalo do manjših nesporazumov, glede na to, kakšen odnos so eni in drugi zavzeli do beograjskega državnega centra, in je tudi bilo nekaj kritičnega ocenjevanja posameznih sosednih političnih strank in njihovih voditeljev z obeh strani. Toda kar je napletla kolegica Kasapovićeva, ne ustreza zgodovinski resnici in je ni mogla prebrati v resnih hrvaških zgodovinskih delih. V njenem esaju je ena sama rdeča nit naštevanja obtožb slovenskega sovražstva do Hrvatov. »Od popa Korošca, voditelja Slovenske ljudske stranke, ki je sodelovala v velikosrbskih vladah Kraljevine Jugoslavije, prek glavnega ideologa jugoslovanskega socializma, Edvarda Kardelja, ki se je odločno angažiral v dušenju hrvaške pomladi leta 1971, do Milana Kučana, ki se je pridružil tej tradiciji ...«

Tak stavek je lahko samo plod nacionalistične zagnanosti, predvsem brez dejstev (in celo proti njim), predstaviti slovensko sovražstvo, ki naj bi usodno škodovalo Hrvatom.

Srbi in Hrvati

Pa pogledajmo nekaj dejstev: za Hrvate je bil odnos oziroma povezava s Slovenci vso moderno dobo, od konca 19. stoletja, mnogo manj pomemben kot odnos z njihovimi Srbi, ki so lahko omogočili ali blokiral hrvaške državne ambicije. Zato je bil hrvaško-srbski odnos zapleten, problematičen, poln konkurence in sovraštva, in je med drugo svetovno vojno pripeljal celo do grozljivega obračunavanja. S Slovenci takšnega problema Hrvati niso imeli. Slovenska ljudska stranka je celo leta 1898 hrvaški Stranki prava predlagala, naj v svoj državnopravni program vključi tudi Slovenijo, kar je ta tudi storila. Iz te povezave se je rodila znamenita majniška deklaracija Jugoslovanskega poslanskega kluba v dunajskem parlamentu, 30. maja 1917, ki je na osnovi »narodnega načela in hrvaškega državnega prava zahtevala takojšnjo združitev vseh ozemelj monarhije, na katerih žive Slovenci, Hrvati in Srbi, v samostojno državno telo, prosto vsakega tujega gospostva pod habsburškim žezlom«. Ta deklaracija je ob koncu vojne, 29. oktobra 1918, pripeljala do ustanovitve samostojne države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Razglašena je bila na isti dan v hrvaškem saboru in na množičnem ljudskem zborovanju v Ljubljani. Na čelu države je bilo Narodno vijeće SHS v Zagrebu in pri tem ni bilo nobene slovenske hrvatofofije, pa tudi pri Hrvatih ni bilo bojazni pred Slovenci. Vodilni slovenski politik, katoliški narodnjak dr. Anton Korošec, je postal celo predsednik narodnega vijeća. V novi Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev so se takoj pokazale centralistične in unitaristične srbske težnje. Te so zavračali tako slovenski katoliški narodnjaki Antona Korošca kot nekatere hrvaške stranke, najbolj radikalno Hrvatska seljačka pučka stranka Stjepana Radića. Med obema pa je zaradi različnega narodovega položaja, številčnosti in geopolitičnega položaja, v katerem je bil slovenski narod bolj ogrožen kot hrvaški, prišlo do različne politične strategije obeh strank do Beograda. Slovenci so sprejemali jugoslovansko državo in v njej videli zaščito svojega narodnega obstoja. Želeli so le decentralizirano državno ureditev z avtonomijo posameznih narodov. Radićeva Hrvatska republikanska seljačka pučka stranka pa je zaradi ugodnejšega geopolitičnega položaja lahko zagovarjala neke vrste jugoslovansko konfederacijo in tako imenovano hrvaško mirotvorno kmečko republiko. Takrat je med nekaterimi slovenskimi in hrvaškimi politikami in novinarji prišlo do žal besed.

Radić na slovenskem terenu

Zato se je Radić odločil, da s svojo stranko marca 1923 kandidira na parlamentarnih volitvah v čisto slovenskem štajerskem volilnem okrožju in Slovenski ljudski stranki odščipne dva mandata.

Toda pritisk beograjskega centralističnega režima je bil tolikšen, da sta se takoj po volitvah voditelja zmagovitih strank pri Hrvatih in Slovencih, Radić in Korošec, sporazumela za ustanovitev federalističnega bloka, ki je zahteval revizijo ustave.

Temu bloku so se takoj priključili bosanski muslimani s stranko JMO in malo pozneje srbski demokrati iz Srbije pod vodstvom modrega in uglednega Ljube Davidovića. Ta blok je imel velik politični uspeh in je leta 1924 postavil celo tako imenovano vlado narodnega sporazuma.

Toda v času te vlade je začel Radić solirati, umaknil se je v tujino in svojo stranko včlanil v Kominterno. Potem se je za parlamentarne volitve februarja 1925 vrnil v domovino in znova postavil svojo listo na Štajerskem in SLS odščipnil kar tri mandate. Obe stranki pa sta spet dosegli absolutno večino na Hrvaškem in v Sloveniji in federalistični blok je imel lepe možnosti.

Radić pa se je brez posvetovanja s svojimi zavezniki odločil poiskati kompromis z beograjskim režimom, opustiti republikansko usmeritev in priznati vidovdansko ustavo. S tem sporazumom je pustil na cedilu dotedanje zaveznike in njegova stranka je bila julija 1925 sprejeta v vlado, Radić pa je postal minister. Če pogledamo čisto objektivno, je bil Radić tisti, ki je prvi sklenil sporazum z velikosrbskimi radikali in šel z njimi v vlado, ne pa Slovenska ljudska stranka s Koroščem. Zaradi tega je prišlo do precej ostrih medsebojnih kritik. Radić je prihajal v Slovenijo na zborovanja svoje zaveznice, majhne Slovenske kmetijske stranke, in govoril v takšnem stilu: »Slovenski kmet je pribit na križ: na prvega ga je pribil italijanski imperializem, na drugega advokati liberalnega kova in na tretjega slovenski duhovniki.«

Zaradi take izjave se je Slovenski ljudski stranki zdelo potrebno Radiću odgovoriti. Korošec mu je odgovoril umirjeno in pojasnil značaj SLS, da ni istovetna s katoliško cerkvijo. SLS ni verska, ampak strogo politična stranka, ki pa brani vse svetinje slovenskega naroda in med te ne spada samo kultura, ampak tudi vera. Poudaril je, da je strankin cilj »dati državi mir, tako da damo vsakemu narodu politično svobodo, stanovom pa možnost obstoja, socialni in gospodarski razvoj in napredek«. V takšnem skaljenem političnem razmerju, ko Slovenci niso imeli nobenega upoštevanja vrednega zaveznika, so se septembra 1927 približale parlamentarne volitve. SLS se je odločila za sporazum s srbsko radikalno stranko, priznala ustavo in stopila v vlado. Da bo jasno: Slovenci so šli v tak oportunistični sporazum s Srbi šele dve leti in pol potem, ko ga je bil naredil Stjepan Radić. Hrvati to dejstvo večinoma enostavno spregledajo.

Takšni manevri hrvaške in slovenske politike so seveda zastrupljali medsebojne politične odnose, ne more pa se reči, da bi bili zastrupljeni širši ljudski odnosi med Slovenci in Hrvatimi. Prvo dejstvo je bilo gospodarsko sodelovanje, drugo pomembno pa velika slovenska migracija ljudi različnih poklicev na Hrvaško, predvsem pa veliko število slovenske študirajoče mladine na zagrebški univerzi, ki so v Sloveniji zastopali simpatije do Hrvaške.

Do političnega zblizanja je prišlo v času šestojanuarske diktature, ko sta vodilni politični stranki pri Hrvatih in Slovencih konec leta 1932 objavili svoji narodnopolitični deklaraciji, tako imenovani punktaciji. Nekateri verodostojni podatki govorijo, da se je tesni Korošček sodelavec šel glede punktacij posvetovati v Zagreb k voditelju HSS, dr. Vladku Mačku. In vpliv Mačkovih punktacij je viden v Koroščevih. Te so zahtevale, da je razkosani slovenski narod zedin v eno politično enoto, ker se more le tako ohraniti njegova eksistenca. »Glavnemu delu slovenskega naroda, ki živi v Jugoslaviji, je postavljena naloga, da na tem idealu neprestano dela. Zato si mora v Jugoslaviji priboriti položaj, ki bo služil kot privlačna sila za ostale dele naroda, živeče v drugih državah. V to svrhu si mora zagotoviti narodno individualnost, ime, zastavo, finančno samostojnost, politično in kulturno svobodo ter radikalno socialno zakonodajo. Za doseg tega cilja je potrebno, da si Slovenci, Hrvati in Srbi zgradimo po svobodnem sporazumu in na demokratični podlagi državo enakopravnih edinic, eno teh edinic naj tvori Slovenija.«

Ta deklaracija je bila po mojem mnenju najboljši in najbolj perspektiven slovenski narodnopolitični program vse do slovenskega odporiškega gibanja med drugo svetovno vojno. Žal pa v Kraljevini Jugoslaviji Slovenci takega programa niso

mogli realizirati. Ko so se poleti 1939 Hrvati in Srbi sporazumevali za avtonomno banovino Hrvatsko, so eni in drugi pustili Slovence vnevar.

Še huje pa se je Slovincem zgodilo ob napadu nacifašističnih sil na Jugoslavijo aprila 1941 in ustaški razglasitvi Nezavisne države Hrvatske 10. aprila 1941, s čimer je bila Slovenija odrezana od ostanka Jugoslavije in razdeljena med okupacijske države. Njen del je zasedla tudi Nezavisna država Hrvatska in na njem zganjala teror nad Slovenci.

Partizansko gibanje

Novo poglavje sodelovanja med Slovenci in Hrvati je odprlo odporiško partizansko gibanje, ki ga je vodila komunistična partija Jugoslavije. Rezultat tega je bilo občasno sodelovanje slovenskih in hrvaških partizanskih enot, vrhunec pa ustanovitev Federativne demokratične Jugoslavije na drugem zasedanju Avnoja, novembra v bosanskem Jajcu, kjer je bila oblikovana federalna republika Hrvaška, ki je vključevala tudi precejšen del srbskega naroda v Liki, Banji, Kordunu in v dalmatinski Zagori. Pri tem je nedvomno imel veliko vlogo slovenski komunist Edvard Kardelj, in to ne na škodo Hrvatov. Apropos: Kardelj je leta 1948 res pomagal Titu obračunati s hrvaškimi nacionalno orientiranimi komunisti (Andrija Hebrang), leta 1971 pa s t. i. maspokom. Toda Kardelj tega ni počel iz slovenskega nacionalnega sovraštva do Hrvatov. On je bil res Slovenec, toda v prvi vrsti komunist internacionalist in tudi stalni kritik slovenskega nacionalizma, ki ga je iskal kar s povečevalom. Kot boljševiski komunist je bil glede narodnega vprašanja ujet v boljševisko predstavo, da je mogoče socializem razvijati le v velikih državah, in to je bila zanj Jugoslavija, in je dolgo časa videl slovensko perspektivo le v Jugoslaviji.

Kučan in Tuđman z Miloševićem

No, in nazadnje največja in najhujša cvetka Mirjane Kasapović, da je Milan Kučan »zvest slovenski protihrvatski tradiciji Edvarda Kardelja«. To dokazuje z njegovim dogovorom z Miloševićem 24. februarja 1991 v Beogradu, po katerem bi Srbija pustila Slovenijo oditi iz Jugoslavije, Slovenija pa je izrazila razumevanje za »interes srbskega naroda, da živi v eni državi«. Kasapovičeva naredi iz tega Kučanovega dejanja pravi sofisticen, spervertiran zaključek, drugače ne moremo imenovati tega njenega početja. Prav zgrožen sem, s kakšno lahkoto iz tega sporazuma izpelje hrvaško tragedijo, ko pravi (prevod iz Globusa, Janko Prunk): »To je pomenilo priznati Miloševiću pravico, da s silo spreminja republiške meje in da dele Hrvaške ter Bosne in Hercegovine, kjer so živeli Srbi kot večina ali kot manjšina, pripoji Veliki Srbiji. To je de facto pomenilo priznati Miloševiću pravico, da nadaljuje začeto vojno na Hrvaškem, uniči Vukovar, napade Dubrovnik in pobije tisoče vojakov in civilistov, razruši stotine mest in vasi.«

Kasapovičeva pravi, da se spominja, »kakšno zaprepadenost je ta vest izzvala na Hrvaškem, čeprav neupravičeno, saj se je čisto vklapljala v tradicijo slovenske protihrvaške politike v obeh jugoslovanskih državah.«

V resnici je šlo le za en pogovor v nizu številnih pogovorov, ki so takrat potekali med voditelji jugoslovanskih republik, v katerih sta Slovenija in Hrvaška drugim republikam ponujali sporazum o konfederativnem preoblikovanju jugoslovanske federacije. Kolikor se sam spominjam, to v tistem času ni bilo nič novega in ni sprožilo nobenega vznemirjenja. Mesec dni po tem pogovoru in neformalni omembi pravice Slovencev, da zapustijo Jugoslavijo, sta se v Karađorđevu predsednika Tuđman in Milošević pogovarjala o delitvi Bosne in Hercegovine med Srbijo in Hrvaško, kot navajajo nekatere verodostojne priče. Če povem svoj tedanji vtis, smo mislili, da se pogovarjata v stari srbsko-hrvaški maniri o nekem srbsko-hrvaškem sporazumu, kot sta se leta 1939 hrvaški voditelj dr. Vlatko Maček in predsednik jugoslovanske vlade Dragiša Cvetković, ki se sploh nista zmenila za Slovence.

Za poznejši razvoj dogodkov v Jugoslaviji, ki je pripeljal do krvave vojne na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini, pa lahko ponovim svojo večkrat izrečeno oceno na mednarodnih srečanjih zgodovinarjev in politikov, jugoslavoljubov, ki so odhod Slovencev iz Jugoslavije dolžili za izbruh vojne. »Slovenci nikoli niso mogli odločiti o ključnem problemu jugoslovanske države, o hrvaško-srbskih odnosih. Oba bratska naroda tega Slovincem sploh nista dopustila. Slovenci smo lahko samo močno polnili jugoslovanski državni proračun, iz katerega je šel velik delež za financiranje jugoslovanske vojske, ki je junija 1991 napadla Slovenijo in bila poražena. Iz tega je mogoče sklepati, da če bi Slovenija ostala v Jugoslaviji, ko se je razveljavil srbsko-hrvaško-bosanski spor, bi bil ta še bolj krvav in dolgotrajnejši, ker bi jugoslovanska vojska imela več denarja in večje operativno zaledje.«

In nazadnje samo še opomba na oznako kolegice Kasapovičeve, »da desetdnevnega oboroženega spopada JLA s slovenskimi oboroženimi silami ni mogoče po nobeni znanstveni definiciji imenovati vojna«. To je bila večkrat izražena ocena predsednika Tuđmana in doslej nisem vedel, da mu je kolegica Kasapovičeva tako blizu.

Zame, ki sem bil priča temu dogajanju in aktivno udeležen v informiranju mednarodne javnosti na Dunaju o tem, kaj se dogaja v Sloveniji, je bila to vojna in tako so jo videli in pojmovali po Evropi. K sreči se je končala s porazom JLA in s sklenitvijo premirja pod patronatom Evropske unije na Brionih. Da je bila JLA v Sloveniji poražena, lahko kolegica Kasapovičeva prebere v knjigi uglednega zagrebškega kolega.

Edino, s čimer se s kolegico strinjam, je ocena, da v Sloveniji ni tradicije liberalne stranke ne sodobnih predpostavk za trajno dominacijo liberalnih strank. Na to problematiko se Kasapovičeva dobro razume. Lahko pa bi omenila Liberalno demokracijo Janeza Drnovška, ki je Slovenijo uspešno vodila dvanajst let.

- **Kakšno vlado bo dobila Italija?. Saša Vidmajer. Delo, 05.02.2018, str. 1**

Pred volitvami. Izid negotov, 4. marca najbrž ne bo nedvoumnega zmagovalca

Ljubljana – Natančno mesec pred parlamentarnimi volitvami v Italiji se zdi izid negotov, 4. marec zelo verjetno ne bo prinesel nedvoumnega zmagovalca. Teško si je predstavljati, kakšna bo prihodnja vlada v Rimu.

Najmočnejša posamezna politična stranka v državi je Gibanje 5 zvezd, na vrhu javnomnenjskih lestvic pa je desnosredinska koalicija treh strank, skupaj imajo 36 odstotkov podpore; povezavo vodi nekdanji premier Silvio Berlusconi, ki je na čelu stranke Naprej Italija, poleg sta še Severna liga in Bratje Italije. Levica je razdrobljena, Demokratska stranka Mattea Renzija, ki je zdaj imela v parlamentu skoraj 300 poslancev, utegne na bližnjih volitvah dobiti polovico tega. Ne glede na rezultat bo imel Berlusconi po volitvah velik vpliv.

Italijanske volitve so letošnja najpomembnejša politična preizkušnja v Evropski uniji; Bruselj vznemirja predvsem možnost, da bi se dobro izkazalo Gibanje 5 zvezd Beppeja Grilla, ki nastopa proti establišmentu, njen kandidat za premiera je novinec Luigi Di Maio, in skrajno desna Liga Mattea Salvinija. Scenarij povezave omenjene dvojice strank bi spremenil politiko Italije, obe prevprašujeta evropsko integracijo in bolj ali manj tudi članstvo v evrskem območju.

Največji hedge sklad na svetu Bridgewater mesec pred volitvami stavi proti Italiji. Posvaril je pred padcem vrednosti italijanskih delnic velikih podjetij in predvsem bank. Minister za gospodarstvo Pier Carlo Padoan komentira, da podatki tega ne upravičujejo ter da ni vzrokov za živčnost.

- **Rešitelj Italije. Saša Vidmajer. Delo, 05.02.2018, str. 1**

Tema dneva

Več kot dve desetletji sta minili, odkar si je s kombinacijo politične, gospodarske in medijske moči prilastil Italijo, njena politična krajina je večinoma to, kar je iz nje naredil Silvio Berlusconi. Zdaj je 81-letnik spet tam, kjer se vedno znajde najbolje: v središču pozornosti in italijanske politike.

Evropa z mešanico osuplosti in sprjaznjenja – rahlo jo tudi zabava, italijanske politike nikoli ni jemala docela resno – pričakuje izid letos najpomembnejših volitev na celine. Italija je tretje največje gospodarstvo evroobmočja in ustanovna članica EU, medtem ko Velika Britanija odhaja in Unija napoveduje reforme, je ob Nemčiji in Franciji nepogrešljiva partnerica. V Bruslju se bolj kot Berlusconija bojijo evropskepticizma Gibanja 5 zvezd in skrajno desne Lige, obe bi centralno evropsko državo potisnili v nepredvidljivo smer.

Ostareli politik je torej rešitelj Italije, bivši premier, spreten v sklepanju koalicij, je v fragmentirani politični geografiji postal nujni zaveznik. Po volitvah bo imel velik vpliv. Ve, da imajo Italijani kratek zgodovinski spomin, obravnava jih kot otroke, šarmira s čimerkoli. V kaotični sedanosti in ob negotovi prihodnosti ponuja par »preizkušenih, varnih rok«, trdi, da je proevropski politik, njegov personalizirani populizem je postal manjše zlo.

Kako je mogoče, da Italija ne more proizvesti novih voditeljev? Zakaj ima tako ničvredno politično garnituro? Vprašanje je povezano s tem, kar Italija je. Ne moti je zaradi korupcije obsojeni in iz senata izključeni politik, ta, ki je v času svojega vladanja s sistematičnim zaničevanjem institucij republike iz politike naredil farso. Gre za zgodovinske slabosti politike in družbe, Italija se v mnogočem ni sposobna spremeniti.

- **Ribiči v težavah zaradi kaznovalne vojne. Boris Šuligoj. Delo, 05.02.2018, str. 3**

Državni spor na morju. Slovenskim ribičem bo pomagal puljski odvetnik Ivica Senjak, hrvaškimi Miha Kozinc Oba menita, da ni podlage za prekrške

Koper – »V kratkem bom policijski upravi poslal pritožbe za vseh pet slovenskih ribičev, ki so v preteklih dneh prejeli 12 kazenskih nalogov. Naše stališče je, da niso storili prekrška že zaradi značaja dogodkov, v katerih so sodelovala tudi plovila slovenske policije in ki so bili povezani tudi z odločitvijo slovenske vlade, da bo implementirala arbitražno odločbo.«

Tako je pojasnil hrvaški odvetnik iz Pulja Ivica Senjak, ki se je včeraj sestal z vsemi petimi ribiči iz Slovenije in jim pojasnil položaj. Za sodelovanje ga je prosil ljubljanski odvetnik Gregor Zupančič.

»To ne more biti prekršek, če so slovenske državne institucije omogočile ribičem gibanje in delovanje do črte, o kateri Slovenija pravi, da je meja. S pravnega stališča bi Hrvaška te dogodke lahko obravnavala kot incident. Takšne okoliščine izključujejo odgovornost ribičev, ki se niso samoiniciativno podali v tak dogodek, ampak so celo v spremstvu državnih plovil pluli do določene črte na morju, o kateri njihova država trdi, da lahko plujejo do tja. Reševanje incidentov se ne rešuje v kazenskih postopkih, ampak na politični ali diplomatski ravni, prenesti jih morajo na pristojna ministrstva, vlado,« je pojasnil Senjak. Dodal je, da se v teh postopkih ne vključujejo v vprašanje poteka meje na morju: »Arbitražna odločba je pomembna samo toliko, da se jo je slovenska država odločila implementirati. In da so slovenski policisti izvrševali to nalogo, ribiči pa niso namerno kršili predpisov.«

Hrvaška policija je kaznovala slovenske ribiče zaradi nedovoljenega prehoda državne meje in jim izrekla po hrvaški zakonodaji minimalno predvidene kazni: za pravne osebe znašajo 10.000 kun, za direktorja pravne osebe 5000 kun in za obrtnike oziroma fizične osebe po 2000 kun in 500 kun stroškov postopkov. Kazni so nekoliko drugačne od tistih, ki jih predpisujejo slovenski policisti hrvaškim ribičem (po 500 evrov za vsak nezakonit prehod meje).

Senjak je še pojasnil, da ribičem v tem trenutku ni treba plačati nobene kazni in jim zato ne grozijo sankcije. »Ribiči nimajo nobenih obveznosti do Hrvaške, prav tako ne pri prehajanju meje. Dokler sodba sodnika za prekrške ne bo pravnomočna,« je še dejal.

Ribiči nezadovoljni na obeh straneh

Eno kazen za nezakonit prestop meje v znesku 2500 kun je dobil kočar Cristian Pugliese iz Izole za plovbo v slovenskem morju 18. decembra: »Od takrat nisem več plul južno od sredine in do ureditve razmer tudi ne bom. Mene ukrep neplačila kazni zelo prizadene, ker imam prijatelje in sorodnike na Hrvaškem, kamor zahajam vsaj desetkrat na leto, zdaj pa mi grozi, da ne bi smel. Razmišljal sem celo, ali se mi ne bi izplačalo plačati kazni, da bi imel potem pred hrvaškimi organi mir.«

Elvino Sabadin iz Kopa je v slovenskem morju ribaril dan pozneje: »Dobil sem dve kazni v enem dnevu. Enkrat sem prestopil sredinsko črto ob 9. uri, drugič pa še ob 11. uri.« Tudi Robert Radolovič iz Izole je prejel dve kazni: »Glede kazni sem miren. Ne čutim se krivega, ker nisem naredil ničesar narobe. Zdaj ne lovimo na tem območju, ker tam trenutno ni rib. Ko pridejo nazaj, bom šel za njimi.«

Kazni zaradi prestopa meje niso edine. Od 29. decembra lani do 1. februarja je tudi slovenski ribiški inšpektor obravnaval 16 primerov hrvaških plovil, ki so kršila ribiško zakonodajo v slovenskem morju. »Ribiška inšpekcija vodi postopke skladno z evropsko in nacionalno zakonodajo s področja ribištva in prekrškov. O prekrških sta bili obveščeni tako evropska komisija kot Hrvaška. Postopki omenjenih kršitev še potekajo, zato ne moremo predstaviti več podrobnosti,« so nam odgovorili z ministrstva za kmetijstvo.

Netenje sovraštva

Vsaj štiri od petih kaznovanih slovenskih ribičev so sorodstveno povezani s Hrvaško. Enako velja tudi za hrvaškega ribiča Ezia Kocijančiča iz Savudrije, ki je poročen s Slovenko: »Do zdaj sem prejel eno kazen zaradi nezakonitega prestopa meje, naš ribič Diego Makovac pa (skupaj z ženo) kar 21 kazni po 500 evrov. S tem netijo sovražstvo med narodom. Je že prišel slovenski kupec po ribe in se hotel šaliti, da bi kupil nekaj slovenskih rib, a te šale naši ribiči niso prijazno sprejeli in je zaradi nje nastal spor. V negotovost me je spravil naš odvetnik iz Slovenije Miha Kozinc, ki je hrvaškim medijem izjavil, da on na našem mestu ne bi potoval v Slovenijo.«

Kozinc je pojasnil, da ga ni najela hrvaška država, ampak do zdaj trije hrvaški ribiči, zato bo zanje pred torkom podal zahtevo za sodno varstvo: »Ugovarjali bomo, ker niso podani elementi prekrška, ker pri hrvaških ribičih ni mogoče govoriti o krivdi. Za prekršek je nujen znak naklepa ali malomarnosti. Trdil bom, da ni bilo nobene od teh vrst krivde.« Potrdil je, da na njihovem mestu ne bi potoval v Slovenijo, saj je celo naše ministrstvo za notranje zadeve napovedalo, da bo ukrepalo: »Ne morem jim torej mirno svetovati, naj gredo, saj bodo lahko imeli težave.« Pravi, da je to, da se nerešeno vprašanje meje na morju lomi na hrbtu posameznih ljudi, zanj več kot obsojanja vredno. Države bi se morale drugače dogovoriti o teh nerešenih vprašanjih, posamezni ribiči ne bi smeli kakorkoli trpeti zaradi tega.

- **V bermudsko začaranem trikotniku. Boris Šuligoj o ribičih mejaših. Delo, 05.02.2018, str. 5**

Prav neverjetno je, kako daleč pripelje nesposobna politika dveh držav. Posamezniki morajo trpeti zato, ker se najvišji predstavniki ljudstva ne znajo civilizirano dogovoriti o meji. Na hrbtih desetih ali 15 ribičev bi radi prelomili mejo na morju. Pri tem ni pomembno, kakšno ceno naj plačujejo tisti, ki podstavljajo hrbet. Ne samo ribiči, še tisoči drugih tripijo, ker se državni niso sposobni dogovoriti, in ne manjka veliko do poglobitve sovražstva med narodom.

Dokaz je primer običajnega kupca svežih rib iz slovenske Istre, ki se odpelje v Savudrijo in hoče kupiti kilogram rib od hrvaškega ribiča, potem pa malce nerodno postavljena beseda sproži konflikt. Dokler se konča pri besedah, je eno, ampak pretirana politična vnema hitro zaneti kaj več. Zato so besede dveh odvetnikov, ki ponujata pomoč običajnim smrtnikom, da preživijo politične nesmisle, dragocen trenutek za premislek. V preteklosti sta bila dober zgled dva najvišja državnika. Ivica Račan in Janez Drnovšek, ki sta se znala dogovoriti. Očitno je bilo preveč nasprotnikov sožitja na terenu, da bi se lahko že leta 2001 zmenili kot ljudje. Ne glede na to, na kateri strani je več nizkih strasti, je na koncu vse odvisno od izvoljenih predstavnikov ljudstva. Če ti ne bi hujskali narodov, bi se še tako negativna čustva kmalu razblinila. Sedanji predstavniki ljudstva očitno ne obvladajo svojega dela.

Z ministrstva za kmetijstvo so nam naštel vrsto razlogov, zaradi katerih naj bi se slovenskim ribičem tako poslabšal položaj, odkar smo vstopili v EU. Krivda naj bi bila objektivna. Sami zunanji krivci. Toda preprosta matematika temu jasno oporeka in vse te razloge postavlja na laž. Slovenski ribiči so leta 1991 nalovili 4946 ton rib. Po vstopu v EU, leta 2005, 1021 ton, še leta 2008 so jih nalovili 695 ton. In lani v enako majhnem morju po ocenah okoli 130 ton. Če bi veljali objektivni razlogi (evropska ribiška politika, ekološki razlogi, upad ribjih staležev, zahtevna zakonodaja), bi podobne padce doživljali tudi hrvaški ali italijanski ribiči. Nič od tega. Hrvaški kolegi so od leta 2001 do 2015 za trikrat povečali ribolov (in vzgojo rib): s 25.698 ton na 84.229 leta 2015.

Ribištvo v Sloveniji so sesuli zato, ker nimajo pojma, kaj je morje in zakaj bi bili ribiči lahko koristni. Samo v slovenska ribiška pristanišča pogledjmo in primerjajmo bedne čolničke s pivlivi njihovih sosedov. Ribiči naj bi s takimi podrtjimi reševali mejo, da bi se lahko predstavniki ljudstva potem bahali. No, konec leta 2017 so se vendarle spomnili, da bi jih morda podprli z drobižem. Prosili jih bodo, če bi lahko še naprej ribarili v bermudsko začaranem piranskem trikotniku. Ampak našim ribičem je že zdavnaj dovolj. »Cerarju, Židanu in Erjavcu posodim svoj čoln. Naj oni pokažejo, kako to gre,« je dejal Silvano Radin. Odvetnik Miha Kozinc pa: »To je več kot obsojanja vredno.« Kako prijazne besede v primerjavi z izgubljenim morjem!

- **Zakaj ima Italija politični razred, kakršnega ima. Saša Vidmajer. Delo, 05.02.2018, str. 6**

Pred volitvami. Kampanja je plehka, stranke pravljničarijo in ponujajo čudeže – Večini državljanov ustreza Italija taka, kot je

Italijanske politične stranke so pred dnevi predstavile svoje kandidatne liste za marčne parlamentarne volitve. Spet se postavlja vprašanje, zakaj ima Italija tako slabo politično garnituro in zakaj se je v politiki tretjega največjega gospodarstva evroobmočja tako malo spremenilo.

Medtem ko se približujejo parlamentarne volitve in državljani vse bolj pozorno opazujejo kampanjo in ocenjujejo politiko, je ogromen del volilnega telesa še vedno neodločen. Pravzaprav so volivci razdeljeni na dva skoraj enaka dela, je pokazala nedavna javnomnenjska anketa Demos za rimsko Repubblica. Kakih 50 odstotkov vprašanih ve, katero stranko bodo volili prihodnji mesec, približno 47 odstotkov je še vedno neodločenih. To je med drugim povezano z zmanjšano politično zvestobo strankam, vendar tudi s proslulo politično ponudbo.

Dobrikanje

Italijanska predvolilna kampanja je polna spektakelskih učinkov, čudežnih obljub in praznega govoričenja, protagonisti obljublajo dobesedno vse. Resni mediji ugotavljajo, da so strankarski programi utopični in dobesedno nori, prenapolnjeni s praznim dobrikanjem in tudi lažmi. Politične stranke imajo v ponudbi fiskalne popuste, bonuse, pokojnine, podpore, ukinitve davkov na nepremičnine in avtomobile – in to je seveda namenjeno vsem in je zastoj. Obljube te vrste so stalnica predvolilnih kampanj povsod, pa vendar je italijansko politično prizorišče specifično in bizarnosti je več kot drugod.

Zakaj Italija nikoli ne pride do drugačnega političnega razreda in zakaj si pravzaprav zelo malo njenih državljanov v resnici želi drugačne države? Vprašanje je nedavno v enem od osrednjih časnikov zastavil publicist Ernesto Galli della Loggia in problematiziral znano nespremenljivost, ki se ne bi mogla obdržati, če stanje stvari ne bi bilo pisano na kožo povprečnemu Italijanu. »Ali nemara nismo tudi sami naredili kaj, da si zaslužimo vse to?«

Anomalije

V preteklih dveh desetletjih je italijanska družba doživela zaton, ki ni bil samo ekonomski, v bistvu ga je pospremila nekaj, kar je mogoče definirati kot fundamentalno degradacijo, piše imenovani. To seže onkraj bruto domačega proizvoda in gospodarskih investicij, vključuje poslabšanje civilne strukture države, politična kultura se je znižala, postala je robata, razširili so se malomarnost in vzorci obnašanja, ki mejijo na nezakonite.

Pisec našteva znane stvari: slabe rezultate v šolah, nedokončano šolanje, maloštevilne univerzitetne študente, neobiskovanje knjižnic, malo branja, pri čemer Italijani nadpovprečno veliko gledajo televizijo. Tu so še korupcija v administraciji, vsesplošno nespoštovanje davčnih pravil in zakonitosti nasploh; skoraj 30 odstotkov utajenih davkov v Evropi je utajenih v Italiji.

»In zakaj bi potem takšna država imela politični razred, drugačen od tega, ki ga ima. Zakaj bi imela drugačne parlamentarne predstavnike od teh, ki so jih stranke pravkar predstavile? Čemu bi se torej pretvarjali, da nam vlada 'normalna' garnitura, če pa je tu toliko očitnih 'abnormalnosti'. Treba se je sprijazniti z resnico. Samo peščica Italijanov si želi resnično drugačne države – in politiki to vedo. Vsem drugim bolj ali manj ustreza tako, kakor je.«

Scenariji

Pred 4. marcem si v Bruslju in drugod postavljajo tudi vprašanje o proevropskosti prihodnje italijanske vlade, ne nazadnje gre za položaj velike države, med drugim ene od ustanovnih članic evropske skupnosti. Javnomenjske ankete kažejo prevlado populističnega Gibanja 5 zvezd, ki je prvič sodelovalo na parlamentarnih volitvah leta 2013 in ima trenutno 28 odstotkov podpore; zavzema se za neposredno demokracijo, zeleno ekonomijo in boj proti korupciji, njen kandidat za premiera je mladi Luigi Di Maio. Toda prednost pred vsemi ima, sodeč po raziskavah, desnosedinska koalicija, ki jo vodi nekdanji premier Silvio Berlusconi; zraven sta še skrajnodedesni stranki Severna liga Mattea Salvinija in Bratje Italije Giorgie Meloni, pretekli mesec so podpisali koalicijski dogovor.

Berlusconi se zdaj razglaša za branik pred nepredvidljivim Gibanjem 5 zvezd, spet se je izumil na novo, v času spremenjene italijanske politike, s številnimi populističnimi gibanji na prizorišču – vsa poskušajo zajeti nezadovoljstvo ljudi in nezaupanje v etabrirano politiko – se prodaja kot zmeren obraz. Njegova politična kariera je surrealistična, na neki način je bil pred časom. Ali ni bil pravzaprav on prvi, ki je leta 1994 iz nič naredil stranko in napisal učbenik nastopanja proti establišmentu, to, čemur je potem sledil ameriški predsednik Donald Trump?

Evropo poleg evroskeptične stranke Beppeja Grilla, hkrati uperjene proti političnemu establišmentu, vznemirja predvsem Liga. Salvini je nekdanje regionalno sporočilo razširil, stranki je dal nacionalni značaj, uveljavila se je z ostro protipriseljenko propagando. To je glasba, ki gre volivcem, posebej italijanskim, zlahka v ušesa, Italija je s svojo dolgo obalo ob Sredozemlju ena prvih destinacij za prišleke z afriške celine. Obenem so dovzetni za koketiranje s fašizmom, blizu Ligi in stranki Fratelli d'Italia.

Toda vznemirja predvsem možnost povezave Gibanja 5 zvezd s strankama Salvinija in Giorgie Meloni, čeprav Grillo zavrača povolilne koalicije. V zraku visi vprašanje, ali bi morebitna takšna vlada lahko zamajala članstvo Italije v evrskem območju in Natu ter zaostrila stališče do priseljevanja.

Demokratski stranki Mattea Renzija, ki ima v odhajajočem parlamentu 281 poslancev, slabo kaže, morda bo zdrsnila na obrobje, tja, kjer je večina socialdemokracije v Evropi. Kljub kompetentni vladi, na njenem čelu je premier Paolo Gentiloni, javnomenjske raziskave kažejo, da bi utegnila dobiti od 130 do 170 poslanskih sedežev.

- **Varšava »popravlja« zgodovino. Boris Čibej. Delo, 05.02.2018, str. 24**

Poljaki in holokavst. Novi zakon, ki prepoveduje izraz »poljska taborišča smrti«, je razburil ves svet, tudi Izrael in Ukrajino. Novi zakon nekdanje nacistične tovarne smrti, postavljene na Poljskem, prepoveduje poimenovanje »poljska koncentracijska taborišča«. Zakon, ki sta ga pred dnevi sprejela oba domova poljskega parlamenta, še ni veljaven, podpisati ga mora predsednik države Andrzej Duda.

Zakon razburja že od lanskega avgusta, ko je vlada odobrila njegovo obravnavo. Nova zakonodaja prepoveduje uporabo besednih zvez »poljska delovna taborišča«, »poljska taborišča smrti« ali »poljska koncentracijska taborišča«. Prestopnikom grozi do tri leta zapora. »Auschwitz-Birkenau ni poljsko ime, tudi 'Arbeit Macht Frei' ni poljski izraz,« je novi zakon utemeljil poljski premier Mateusz Morawiecki. Z njim se je strinjal predsednik Andrzej Duda, na katerega zdaj po svetu pritiskajo, naj ne podpiše zakona. »Poljska oziroma Poljaki kot narod pri holokavstu niso sodelovali,« je izjavil pred enim tednom.

Namestnik pravosodnega ministra Patryk Jaki je po tem, ko je v četrtek sprejel zakon še zgornji dom parlamenta, dejal, da so s tem poslali svetu jasen signal, da Poljska ne bo več dopuščala žalitev.

Na ozemlju današnje Poljske je bila pobita več kot polovica od šestih milijonov nacističnih žrtev med evropskimi Judi, argumenti, da Poljaki pri holokavstu niso sodelovali, pa so doslej prepričali le eno od poljskih zahodnih partneric. »Ni dvoma, kdo je odgovoren za taborišča smrti, kdo jih je upravljal in kdo je tam ubil na milijone evropskih Judov: to so bili Nemci,« je v soboto izjavil vodja nemške diplomacije Sigmar Gabriel. Po njegovih besedah je »to množično ubijanje ljudi izhajalo iz Nemčije in od nikoder drugod, posamezni kolaboracionisti pa pri tem nič ne spremenijo«.

Izkrivljanje resnice

A da na Poljskem to niso bili zgolj posamezni primeri sodelovanja pri nacističnem iztrebljanju Judov, v zadnjem času ne ugotavljajo le svetovni, temveč tudi nekateri poljski zgodovinarji, kakor sta Jan Gross, ki je pred 18 leti razkril ta tabu, ali Jan Grabowski, ki je pred dvema letoma v knjigi Lov na Jude izračunal, da so Poljaki neposredno ali posredno zakrivali smrt vsaj 200.000 Judov, ki jim je uspelo zbežati pred nacisti. »Nobene strpnosti nimamo do izkrivljanja resnice in spreminjanja zgodovine oziroma zanikanja holokavsta,« je konec tedna ponovil izraelski premier Benjamin Netanjahu, ki je že prej povedal, da je poljski zakon neutemeljen in mu odločno nasprotuje. Zaradi tega so prejšnji teden poklicali na zagovor vršilca dolžnosti poljskega veleposlanika v Izraelu, še pred sprejetjem poljskega zakona pa so v izraelskem parlamentu predlagali, da bi morali tudi sami spremeniti svoj zakon o zavračanju holokavsta in vključiti vanj kazensko odgovornost za tiste, ki ne priznavajo oziroma zmanjšujejo vlogo sodelavcev in pomagačev nacistične Nemčije. Na izraelskem veleposlaništvu v Varšavi so v petek ponovili besede predstavnikov muzeja holokavsta Jad Vašem iz Jeruzalema, da so »poljska taborišča smrti zgodovinsko napačen izraz«, a da novemu zakonu kljub temu nasprotujejo, ker lahko prepreči razkrivanje zgodovinske resnice o tem, kako so med holokavstom Poljaki pomagali Nemcem.

Novemu poljskemu zakonu nasprotujejo tudi na drugi strani Atlantika. Iz Washingtona so posvarili Varšavo, naj ne sprejema zakona, ki bo »ogrozil svobodo govora in znanstveno preučevanje«. Zaskrbljenost je pred dnevi izrazila tudi kanadska zunanja ministrica Chrystia Freeland, ki ima ukrajinske korenine. O tem, da je bil v času nemške okupacije Poljske njen ded

po materini strani glavni urednik nacističnega časopisa Krakivski Visti, pišejo tudi kanadski zgodovinarji, ministrica, ki je ostra nasprotnica ruske »aneksije« polotoka Krim, pa je razširjanje teh informacij razglasila za propagandno vojno Moskve.

Ogorčenje v Ukrajini

V Varšavi pravijo, da so se o zakonu pripravljene pogovarjati z zahodnimi partnerji, premier Morawiecki pa da je že ustanovil zgodovinarsko-pravniško skupino, ki bi se morala začeti pogovarjati z Izraelom. »Upamo na dobro voljo naših partnerjev, da bodo hoteli poslušati naše argumente, ne pa zgolj razvneli spor, ki nima nobenega smisla,« je izjavil predsednik sveta ministrov Jacek Sasin. Novi zakon ne razburja le poljskih zahodnih zaveznic, pravo ogorčenje je povzročil tudi v sosednji Ukrajini, saj prepoveduje tudi slavljenje ukrajinskih nacionalistov in zanikanje ukrajinskih pokolov Poljakov med drugo svetovno vojno.

»Zakon temelji na ocenah, ki so absolutno neobjektivne in kategorično nesprejemljive,« se je razburil ukrajinski predsednik Petro Porošenko. Po njegovih besedah je za razkrivanje zgodovinskih resnic potreben odprt dialog, ne pa prepovedi. Nekateri ukrajinski komentatorji so ugotovili, da je poljski zakon zgolj zrcalna slika zakona, ki ga je ukrajinski parlament sprejel aprila 2015, z njim pa so prepovedali kritiziranje ukrajinskih »domoljubnih junakov«, ki v Varšavi veljajo za klavce poljskega naroda.

- **Na stotisoče Grkov proti »krajci zgodovine«. B. V. Delo, 05.02.2018, str. 24**

Nacionalistični shod. Največja sodobna »ulična mobilizacija« v Atenah

Atene – Na trgu Sintagma pred helenskim parlamentom je včeraj več sto tisoč ljudi protestiralo proti uporabi imena Makedonija v kakršnemkoli dogovoru o poimenovanju nekdanje najjužnejše republike nekdanje Jugoslavije. Grška vlada je predlagala sestavljeno ime za sosednjo državo, ki bi poleg izraza Makedonija vključevalo geografsko oznako, denimo Severna Makedonija ali Vardarska Makedonija. V Atene so protestniki, ki jih je uporaba – po njihovem groba zloraba in »krajci zgodovine« – imena Makedonija razjezila in angažirala bolj kot desetletje krize, prišli iz vse države. Tudi z najbolj oddaljenih otokov. Na trgu je vihralo na tisoče grških zastav, velik napis pred parlamentom pa je sporočal, da Makedonija pomeni – Grčija.

- **»Saj je še velika tista luknja, kjer dnevi ven letijo«. Intervju: Marija Makarovič. Pogovarjala se je: Simona Fajfar. Delo, 06.02.2018, str. 7**

Marija Makarovič legenda slovenske etnologije

Pravite, da je do raziskave, ki jo delate zdaj, »prišlo na lep in spodbuden način«?

Leta 2013 je občina Črna na Koroškem izdala in založila ponatis knjige Črna in Črnjani, ki sva jo napisala z upokojenim rudarjem gospodom Ivanom Modrejem skoraj pred tremi desetletji. Ko mi je županja mag. Romana Lesjak nekajkrat predlagala, da naj napišem račun, sem ji rekla, da nisem tajkun, da bi dvakrat sprejela plačilo za isto knjigo. Potem sva z gospo Marto Repanšek zapisali in uredili življenjske pripovedi nekaterih starejših črnjanskih občanov. Tudi knjigo Življenjske poti je izdala Občina Črna na Koroškem leta 2014. Naslednje leto, sredi avgusta, pa mi je gospa županja slovesno podelila nagrado Občine Črna na Koroškem. Nagrado v čisti vrednosti 1350 evrov, kar je več kot moja pokojnina, bi si po mojem zaslužil kdo od prizadevnejših občanov. Tudi zato sem se odločila, da bom nagrado odslužila s knjigo o Jazbini, ki sem jo dotlej poznala samo iz Prežihovega romana Požganica.

Kako je v zgodbo vpleten Prežihov Voranc?

V Požganici, kot je literarno poimenoval nekdanjo, zdaj pa z gozdom zaraslo planino s pravim imenom Pogorevc (več kot 1100 metrov n. v.), je Prežih posvetil krajše poglavje prav Jazbini. O njej pravi, da je »ena sama ozka soteska; na dnu tega dolgega korita komaj prostora za zeleno hrbitišče s peščenimi policami in strmimi kolena, na njih enajst kmečkih selišč in deset bajt – na njenem levem bregu dolga nicinasta, z gozdovi od vrha do tal obrasla planina Požganica, za potokom pa ena sama hiša. To je Jazbina«. Prežihov opis Jazbine in Jazbina sta se vedno boj sidrala v moja razmišljanja. Kaj naj bi storila? Lotila sem se raziskave.

Nekako pa me je Prežihov Voranc, ki je bolj literarno preštel jazbinske kmetije in bajte, speljal na led. Med raziskavo sem šele ugotovila, da je bil v šestdesetih letih prejšnjega stoletja del naselja Uršlja Gora priključen Jazbini. Zato se je obseg Jazbine povečal. Namesto Prežihovih »enajst kmečkih selišč in deset bajt« je štela Jazbina precej več selišč in tudi prebivalcev. A kaj sem hotela, saj ne bi bilo prav, da bi Podgorce, kot se tudi sami poimenujejo, in ki so že pol stoletja del Jazbine, preprosto zatajila. Celo Prežih začne in konča svoj roman z »Močivskim Petruhom«. Močivje ali Močilnikovo pa je bilo prav tako kot Krpuhovo in Čemerje del Uršlje Gore!

Kaj vse obsegajo vaše raziskave? Dr. Mirjam Milharčič Hladnik v eni od recenzij pravi, da ne delate le odličnih znanstvenih monografij, ampak so vaše knjige »občuteno sestavljena socialna, politična, kulturna in intimna zgodovina našega sveta in resnic o njem«.

Skoraj ne morem verjeti tako naklonjeni pohvali priznane znanstvenice! Če mene kdo vpraša, kaj raziskujem in kako raziskujem, navadno odgovorim, verjetno ne s teoretično podkovanim izrazom, da raziskujem zatečeno stanje v Jazbini od najstarejših virov do danes. Poleg urbarjev, jožefinskega in franciscejskega katastra so temeljni viri matične knjige župnije Črna na Koroškem in Prevalje, ki so digitalizirane v Nadškofijskem arhivu Maribor. Najstarejše so iz leta 1616. V njih so z osebnimi podatki navedeni rojeni, poročeni in umrli ljudje z jazbinskih in uršljegorskih kmetij in kajž. Med njimi tudi tisti, katerih selišča – vseh skupaj jih je bilo sedem – so že skoraj izginila v gozdnem rastju Pogorevca. V franciscejskem katastru iz leta 1828, ki ga hrani Arhiv republike Slovenije, tako za Jazbino kot za Uršljo Goro, pa so bila tudi njihova selišča in pripadajoča zemljišča natančno izmerjena. Seveda sem vseh sedem kajž prav tako kot kmetije podrobno obdelala. Rekla bi, da z nekim posebnim zadoščenjem. Še zdaj sem hvaležna gospodu Alfiju Hancmanu, pa Lavtarjevemu Bojanu in Anici, ki so me obenem z mojima vnukoma – eden je pridno fotografiral – skoraj šest ur vodili po gozdnih in ponekod skoraj prepadnih stezah, da sem si lahko na kraju samem ogledala sledi nekdanjih kajžarskih selišč.

Je to ne samo znanstveno natančno, ampak tudi logistično zahtevno delo?

Ja, je, ker je večina arhivskega gradiva shranjenega v Pokrajinskem arhivu Maribor in Nadškofijskem arhivu Maribor, pa tudi v župnijskih arhivih v Črni na Koroškem in na Prevaljah. Ker nisem voznik, vstajam s kosci, da se pravočasno pripeljem v

Maribor. Ne nazadnje pa sem prav na teh poteh spoznala, koliko ljudi, ki so pomemben del naše delovne elite, se vsak dan vozi tako zgodaj v službo ... Med njimi ni tajkunov in drugih voluharjev in kakšnih zaostalih povzpetnic, ki v svojem bolezenskem pohlepu po denarju brez kanca slabe vesti vsak mesec prejmejo deset tisoč evrov »zaslužene« plače in več. Med vozači, ki jih srečujem na jutranjih vlakih, niso redki, ki prejema minimalca. Zato se mi je zdelo nasprotovanje, ki je bilo uperjeno zoper predlog ministrice za delo Anje Kopač Mrak, da naj se minimalna plača zviša za 4,7 odstotka – še toliko bolj bedno, na robu človečnosti in kakršnegakoli humanega odnosa do soljudi.

Kdaj pričakujete, da bo raziskava končana?

Kot rečeno, sem sprva predvidevala, da bom Jazbino napisala približno v dveh letih. Vendar ne bo šlo! Veliko arhivskega in drugega gradiva sem že obdelala, vendar še zdaleč ne vsega. Tudi precej izpisanih podatkov moram preveriti, ker so nekateri preveč nenavadni. Med njimi tudi takšni, ki se ne ujemajo z mojim preračunavanjem, češ da naj bi kakšna mati rodila še krepko po petdesetem letu ali celo s šestdesetimi leti! Še bolj zamotano je tako imenovano prilikovanje priimkov, ko je moški sprejel ženin priimek ali hišno ime, in s prilikovanjem povezano ugotavljanje, kako se je ta ali oni moški v resnici pisal. No ja, je pa potem veselje toliko večje, če pri ponovnem preverjanju osnovnih in spremnih ter morebitnih primerjalnih podatkov le najdem njegov »fantovski« priimek.

V zgodnji spomladi me čaka še najmanj teden dni dela v Jazbini. Med dosedanjim obravnavanjem kmetij in kajž so se mi porajala številna, z današnjim kmetovanjem povezana vprašanja. Predvsem o tem se bom pogovarjala z mlajšimi in starejšimi gospodarji posameznih kmetij. Zato naj končno odgovorim na vaše vprašanje: upam, da bo knjiga o Jazbini in njenih ljudeh najkasneje napisana do konca tega leta.

Pa kaj! Saj gre vendar za nepopisno radost ustvarjanja. Do zdaj sem obdelala in poslala v lektoriranje gospe Marti Repanšek v Črno že prvih dvaindvajset kmetij. Obdelane so po matičnih knjigah, po jožefinskem in franciscejskem katastru in po urbarjih (nanje so me nesebično opozorili dr. Žiga Zwitter, dr. Vinko Skitek, dr. Karla Oder in dr. Mojca Horvat). Čaka me še sedem kmetij. Rekla bi, da sem že na konju, čeprav bo treba napisati tudi prvi del knjige, kjer bodo povzeta vsa spoznanja o življenju in delu ljudi na kmetijah in kajžah.

A verjemite mi, da se pri teh letih ne obremenjujem s časom. Glede tekmovanja s časom mi je Zabrnikov gospodar s Strojne že pred desetletji, ko sem sitnarila, da moram postoriti še to in ono, dal življenjsko lekcijo, da je včasih treba ustaviti konje. Med klepanjem kose je v ritmu udarjanja po kosišču prav po strojansko počasi rekel: »Saj je še velika tista luknja, kjer dnevi ven letijo«.

Ste črna ovca v vaši stroki, ker ogromno delate na terenu in golim podatkom dajete človeško dimenzijo z življenjskimi zgodbami posameznikov. Je kakšen del Slovenije, kjer še niste bili?

(razmisli) Res sem prečesala vse slovenske pokrajine. Če se nisem lotila raziskovanja, pa sem zapisala vsaj življenjske pripovedi. Verjetno res ni pokrajine, ki ji ne bi posvetila vsaj kakšen mini prispevek.

Koliko raziskav ste naredili, koliko knjig napisali?

Raziskujem in objavljam od leta 1953, ko sem se zaposlila v Slovenskem etnografskem muzeju. Pri štetju knjig in člankov pa vedno – tudi če res hočem biti pridna punčka in jih prešteti - obupam pri številki petnajst. Ne štejem knjig in ne štejem let. Šteje samo to, da je danes spet nov dan, ko bom med predahi pisanja Jazbine z veseljem postorila vsakdanja gospodinjska dela in ko bom popoldne šla na moj skoraj vsakodnevni okoli dveurni pohod po Rožniku. Pešačenje je moj hobi! Prav tako kot radost ustvarjanja. In tega božjega žegna se vsak dan sproti zavedam. Zavedam se velike danosti, da se mi še vedno ljubi delati in da še lahko delam.

- **Hrvaška kampanja na evropskem odru. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 07.02.2018, str. 3**

Plenkovićevo prepričevanje Evrope. Juncker v balkanski širitvi noče igrati s spori o meji, a na hrvaško-slovenskega še nima pričljivega odgovora

Strasbourg – Hrvaški premier Andrej Plenković je na zasedanju evropskega parlamenta dobil veliko možnost, da je v napovedani tematski razpravi o prihodnosti Evrope poskušal predstaviti svoje videnje arbitražne zgodbe.

Glede na nastope predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja in poslancev se nihče (z izjemo hrvaških predstavnikov) ni strinjal z držo Zagreba pri zavračanju arbitražne razsodbe. Plenković se je v polurnem govoru najprej izognil omenjanju arbitražne odločbe o meji s Slovenijo. Poudaril je le, da bi države članice, ki imajo dvostranske spore, pri njihovem reševanju morale delovati »v dobri veri in konstruktivno«. Takoj za njim je nastopil predsednik evropske komisije Juncker in pozval k čimprejšnji rešitvi vprašanja.

Juncker: Hrvaška in Slovenija naj pokažeta odgovornost

Vprašanje o meji je razglasil tako za dvostranski kot tudi za evropski problem. »To mora biti rešeno,« je povedal Juncker. Pojasnil je, da je evropska komisija sicer ponudila pomoč glede arbitraže. A ponujena roka je bila sprejeta le s prsti, je slikovito pojasnjeval. Pomoč naj bi še omogočali. Da bi države še lahko vstopale v EU brez rešenih dvostranskih sporov, ne bo več mogoče. V kontekstu načrtovane širitve EU na Balkan in strategije glede tega, ki je bila sprejeta isti dan, je Hrvaško in Slovenijo pozval, naj pokažeta odgovornost.

Med političnimi skupinami so k spoštovanju razsodbe nedvoumno pozvali socialisti (S & D) in liberalci (Alde). »Hrvaška naj bo skupaj s Slovenijo dober primer za rešitev mejnega spora, ki bo temeljila na že sprejeti arbitražni razsodbi,« je povedal prvi poslanec Alde Guy Verhofstadt. Manfred Weber, vodja največje skupine, desnosredinske evropske ljudske stranke (EPP), v kateri je tudi Plenković (HDZ), se do arbitraže ni opredeljeval. Je pa njihov dolgoletni poslanec Elmar Brok govoril o »cilju Evrope, da bi bile meje nepomembne«. To da bi utegnili biti pot do slovensko-hrvaške rešitve.

Plenković pripravljen na kompromis

Šele v odgovorih na njihove nastope je Plenković je pozival k rešitvi, »ki bo sprejemljiva za obe strani in bo upoštevale njune interese«. Ponavljal je, da je v arbitražnem postopku slovenska stran kršila pravila in mednarodno pravo. Sam da je pripravljen na kompromis, s katerim bosta zadovoljni obe strani, a »ne more zapreti oči in reči, da je bilo vse v redu«. Opozoril je tudi, da ima veliko članic dvostranska vprašanja, ki pa niso obravnavana na zasedanjih evropskega sveta ali v evropskem parlamentu. Slovenijo je tudi pozval, naj se odreče enostranskim dejanjem.

V poznejši razpravi so nastopili še slovenski poslanci Tanja Fajon (S & D), Lojze Peterle (EPP) Igor Šoltes (Zeleni) in Ivo Vajgl (Alde). Hrvaško so pozvali k spoštovanju arbitraže, s katerim bi spoštovala tudi mednarodno pravo. Njeno ravnanje menda negativno vpliva na širitev na Balkan. V odgovorih slovenskim poslancem pa je Plenković očital Sloveniji enostranska dejanja in kaznovanje ribičev. Ocenil pa je tudi, da se temo preveč dramatizira, v medijih in politiki da je »preveč napihnjena«.

»Spoštovati je treba pravila, trdo delamo za dobro rešitev, za boljše sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško. Težava je doseči dobro rešitev, ne pa organizirati trk med dvema evropskima državama. Naša naloga je zmanjšati razlike med državami, kadar se pojavljajo težave,« je po nastopu Plenkovića povedal predsednik evropskega parlamenta Antonio Tajani. Kako se bo v prihodnjih tednih razvijala zgodba je negotovo. Če se Slovenija ni do konca meseca res odločila za sprožitev postopka, ki bi privedel do tožbe pred sodiščem EU, bo zaplet dobil nove razsežnosti.

Med poslanci se na hodnikih evropskega parlamenta v Strasbourgu hitro širijo govorice, ki so bolj ali manj nepreverljive. Po eni od njih naj bi Juncker že kmalu predlagal kompromisni predlog sporazuma, ki naj bi vključeval 99 odstotkov arbitražne odločbe. Evropska komisija naj bi delovala kot sopodpisnik takšne rešitve. S Plenkovićem so se skupaj srečali še slovenski in hrvaški poslanci iz vrst EPP. Pobudnik srečanja Franc Bogovič je povedal, da jim je Plenković pojasnjeval, da potrebuje rešitev, ki bo sprejemljiva za dvetretjinsko večino v saboru.

Evropska komisija je v sprejeti širitveno strategijo za Zahodni Balkan zapisala, da morajo države še nerešene mejne spore predložiti arbitraži. Odločitve v celoti izvajane in spoštovane na obeh straneh pred pristopom in upoštevanje v pripravi pristopnih pogodb«. Evropska komisija naj bi pozorno spremljala proces in zagotavljala podporo. »Upanje držav Zahodnega Balkana se je preoblikovalo v jasno vizijo. Novo sporočilo je, da se EU namerava širiti,« je ocenila slovenska komisarka Violeta Bulc. Opozorila pa je, da bodo vse prihodnje članice pred vstopom morale izpolniti vse pogoje.

- **Andrzej Duda podpisal zakon o holokavstu. Delo, 07.02.2018, str. 7**

Poljska

Na kratko

Varšava – Poljski predsednik Andrzej Duda je kljub mednarodnim kritikam podpisal sporni predlog zakona o holokavstu, s katerim naj bi se Poljaki po njegovem mnenju zaščitili pred lažnimi zgodovinskimi podtikanji. Čeprav sta predlog potrdila oba domova parlamenta, ga bo posredoval še v presojo ustavnemu sodišču, ki bo odločalo o zakonu šele po njegovi uveljavitvi. Ustavni sodniki bodo o zakonu, ki je najbolj razburil Izrael, kritizirali pa so ga tudi v ZDA in Nemčiji, ugotavljali, ali je skladen z ustavno zagotovljeno svobodo govora.

Izrael je po podpisu spornega zakona, ki med drugim prepoveduje navedbe, da so Poljaki med vojno sodelovali z nacisti pri iztrebljanju Judov, izrazil upanje, da bo Poljska sprejela amandmaje k zakonu. Da se bodo obrnili na poljsko ustavno sodišče, so pred podpisom zakona napovedali tudi v Evropskem judovskem združenju (Eja). Vodja tega združenja, rabin Menachem Margolin, je dejal, da je pisal voditeljem institucij EU in jih zaprosil, naj javno okarajo poljsko vlado.

- **Iz Afrike prek Velike Kladuše do Bele krajine. Bojan Rajšek. Delo, 07.02.2018, str. 8**

Več ilegalnih prehodov meje. Ob Kolpi se krepi pritisk migrantov, večinoma iz Alžirije in Maroka
Črnomelj – Slovenski varnostni organi na območju črnomaljske in metliške policijske postaje opažajo povečan prihod predvsem afriških migrantov v našo državo. Policisti so v zadnjih petih mesecih našli štirikrat več ilegalnih prihodov državne meje kot v prvih osmih mesecih lani. Ne skrivajo, da bodo za zaježitev problema potrebni dodatni varnostni ukrepi.

Ilegalni prehodi so očitno dovolj tehten razlog, da na notranjem ministrstvu razmišljajo o postavitvi rezilne ali panelne ograje na krajih, kjer je preprosto prečkati mejo in tehnične ovire tam še niso postavljene.

Minuli konec tedna so policisti na območju Žuničev, Učakovcev in Vinice izsledili in prijeli 18 tujcev, ki so nezakonito prestopili državno mejo. Po besedah Antona Štubljarja, vodje oddelka za državno mejo in tujce na novomeški policijski upravi, naša obmejna policija opaža povečano število nezakonitih prehodov državne meje vse od lanskega septembra. Prvo večjo skupino prebežnikov so zajeli na območju Rosalnic v metliški občini, ko so k nam v glavnem pripešali kar po mostu čez Kolpo in večina jih je zaprosila za mednarodno zaščito. »Zaradi budnosti policistov se je migrantski tok nato premaknil na območje sosednje črnomaljske občine. Od oktobra, predvsem pa v januarju in februarju smo prijeli 120 migrantov, od katerih je večina državljanov Alžirije in Maroka, manj je azijskih državljanov,« je povedal Štubljar.

Pred dnevi je nezakonit prehod državne meje čez Kolpo zahteval prvo smrtno žrtev. Utonil je migrant, primer pa je Štubljarjevih besedah obravnavala hrvaška policija.

Čez reko tudi v ukradenih čolnih

Migrantov mrzla Kolpa očitno ne moti, saj jo preplavajo ali prebredejo, nekateri pa na Hrvaškem ukradejo čoln in se z njim pripeljejo na slovensko stran. To je razlog, da so vpoklicali več dodatnih policistov in vodnike službenih psov. Pri odkrivanju ilegalcev so policiji v veliko pomoč tudi domačini. Migranti niso nasilni, le dva sta poskušala zbežati, a so ju kondicijsko dobro pripravljene policisti ujeli.

Prebežniki so večinoma stari od 18 let do 35 let in v slabem zdravstvenem stanju. Opremljeni so s pametnimi telefoni in s pomočjo navigacije natančno vedo, kje so. Poleg tega imajo v telefonih naloženo že točno določeno pot, ki jo praviloma prepešajo in pelje iz Velike Kladuše do Bele krajine, ki je razmeroma blizu izstopne točke tega bosanskega mesta. Po podatkih novomeške policijske uprave so v lanskih prvih osmih mesecih v Beli krajini zajeli 46 migrantov, od septembra do tega tedna pa so našli že 196 ilegalnih prebežnikov.

Prilagajajo se razmeram

Praviloma stopijo na ozemlje naše države na krajih, kjer tehnične ovire niso nameščene. Po Štubljarjevem prepričanju natančno vedo, kje je mogoče prečkati Kolpo, pri čemer so jim, kot vse kaže, v pomoč nekateri ljudje na bosanski in tudi na hrvaški strani. Na vprašanje, ali nameravajo nadaljevati s postavitvijo tehničnih ovir, je Štubljar odgovoril, da varnostna problematika zdaj terjta ta ukrep, vendar to ni v njihovi pristojnosti. »Predvsem bi bilo treba z ograjo zaščititi plitvine, jezove in mostove, torej območja, kjer je zlahka mogoče prečkati reko,« je prepričan Štubljar, ki je pohvalil sodelovanje s hrvaško policijo, s katero imajo tudi skupne patrulje.

Državni sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Andrej Špenga je povedal, da je izvedbeni del načrta za postavitev tehničnih ovir taje, zato kaj več ni mogel razkriti. Tehnične ovire postavljajo na nekaterih ključnih območjih, s čimer nameravajo odvrniti migrante od vstopa v našo državo. Črnomaljska županja Mojca Čemas Stjepanovič je dejala, da je zaradi dogodkov ob meji včeraj zasedal varnostni sosvet ter da je občina temeljito seznanjena z dogodki. Hkrati je izrazila zadovoljstvo, da »varnostni organi situacijo na terenu obvladujejo, to je najpomembnejše«.

Vestnik, Murska Sobota

- **S časovno kapsulo v leto 1868. Vida Toš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 6, 8. februarja 2018, str. 4**

Taborsko in čitalniško leto v Ljutomeru

Mineva 150 let od prvega slovenskega tabora in ustanovitve ljutomerske čitalnice – Bile so protiutež nemškimi bralnimi združenjem in koncentracija slovenskega duha – Prva slovesnost bo v petek, 9. februarja, ob 18.00 v ljutomerski knjižnici
Pred poldrugim stoletjem – 2. februarja 1868 – so v Ljutomeru ustanovili prvo tukajšnjo čitalnico. Čitalnica ni bila, kot si je mogoče predstavljati iz besede le prostor, kjer si lahko bral časopise, si izposodil knjige; bila je predvsem prostor druženja in tudi nekakšen motor vsega dogajanja. Anton Ratiznojnik iz muzeja Ljutomer pravi: »Čitalnice so skrbele tudi za zabavo, tako so poleg poučnih predavanj prirejali tudi igre, recitale, veselice in izlete.« Bile so širša, splošna društva, ki so skrbela tudi za zabavo in družabnost, niso bile le poučne. Tako so organizirali tudi plese, tombole in druga druženja. Ljutomerska čitalnica je torej predhodnica ne le današnje Splošne knjižnice Ljutomer, ampak vseh ljutomerskih in okoliških društev. Svoje kulturno poslanstvo, dodaja Ratiznojnik, so opravljali s skromnimi dohodki iz članarine in donacij: »Kar pa je komaj zadostovalo za kritje stroškov poslovanja: najem prostorov, nakup časopisov, knjig in pripravo kulturno - zabavnih prireditev.« Težava čitalnice pa je bila, dodaja, pomanjkanje sposobnih članov za vodenje kulturne dejavnosti, zato društvo ni moglo izvesti vseh načrtovanih nalog.

Prvi slovenski tabor

Največji dogodek čitalnice v vsem njenem obdobju je bila, pravi Anton Ratiznojnik, organizacija prvega slovenskega tabora: »To je bilo prvo slovensko množično narodnopolitično zborovanje pod milim nebom in na tem taboru je okoli sedem tisoč ljudi, ki so prišli iz bližnje in daljne okolice, podprlo zahtevo po zedinjeni Sloveniji in uradni rabi slovenskega jezika v javnem življenju.« Predsednik tabora je bil dr. Radoslav Razlag, med govorniki pa so bili Ivan Kukovec, dr. Valentin Zarnik, Božidar Raič, dr. Matija Prelog in dr. Josip Vošnjak. »Pomembnosti prvega slovenskega tabora so se ljutomerski čitalniški rodoljubi dobro zavedali. Tabor je namreč naznanil novo obdobje v obrambi temeljnih narodnih pravic. Bil je vrhunec slovenske narodne zavesti in neke vrste plebiscit za zedinjeno Slovenijo. Odprl je pot taborskemu gibanju in Slovencem v avstro-ogrski monarhiji dal večjo prepoznavnost,« pravi Ritoznojnik.

Pomembnejše narodne prireditve čitalnice od njenega nastanka pa vse do 1. svetovne vojne so bile, pravi Ratiznojnik, sodelovanje pri taboru v Ormožu in taboru na Kapeli, ustanovitev prvega bralnega društva na ljutomerskem območju leta 1871 pri Mali Nedelji, organizacija 70-letnice Frana Miklošiča v Ljutomeru, obletnica delovanja svetega Cirila in Metoda v Ljutomeru, leta 1900 so v Ljutomeru pripravili Slomškovo slavnost in še kaj. »Čitalnica je pripomogla k nastanku mnogih društev v tem obdobju. Leta 1894 so v Ljutomeru ustanovili Slovensko pevsko društvo, leta 1899 Bralno društvo za ljutomersko okolico – to je bilo pozneje katoliško bralno društvo v Ljutomeru, leta 1903 ljutomersko telovadno in kulturno društvo ter leta 1909 Ljudsko knjižnico v Ljutomeru,« pojasni Ritoznojnik.

Po prvi svetovni vojni, leta 1919, je knjižnica začela znova poslovati, in sicer v mestni hiši na Glavnem trgu, čitalnica pa je nadaljevala dejavnost v prostorih Seršenove gostilne.

V času okupacije je bila uničena večina od 3000 knjig iz knjižnice, po osvoboditvi, septembra 1945, pa je knjižnica začela znova poslovati kot Ljudska knjižnica OF. Čitalnica je kot ustanova prenehala delovati.

Prva knjižnica

Družbene razmere za čitalnico v devetdesetih letih niso bile več ugodne zaradi poslabšanja narodnopolitičnih razmer v monarhiji, razlaga Ratiznojnik, v glavnem pa tudi zaradi razdvajanja članov v idejnih pogledih: »Pojavljati so se začela nasprotja med člani liberalnega dela čitalnice in predstavniki ter zagovorniki cerkve, kar je hromilo dejavnost čitalnice. Po prihodu odvetnika dr. Frana Rosine leta 1899, odvetnika dr. Karola Grossmanna in zdravnika dr. Karola Chloupeka v začetku 20. stoletja se je dejavnost čitalnice okrepila. Prizadevali so si, da bi se približali tržanom in podeželanom, kar naj bi bilo tudi osnovno poslanstvo čitalnice.« V tem času se je okrepila gledališka dejavnost čitalnice, njeno tradicijo pa je nadaljevalo telovadno in kulturno društvo Sokol v Ljutomeru. Sokol je sodeloval s čitalnico in s pevskim društvom tudi pri večini drugih kulturnih prireditev v Ljutomeru.

Leta 1909 je bila v okviru čitalnice ustanovljena Ljudska knjižnica, namenjena zunanjim bralcem, ki so plačevali nižjo članarino in izposojnino za knjige. Anton Ratiznojnik: »Čitalnica je vse primerne knjige prepustila ljudski knjižnici, za katero je bilo vse večje zanimanje tržanov in okoliškega prebivalstva. Kupili so tudi večje število knjig, nekaj knjig pa so pridobili z darili od donatorjev in članov čitalnice. Ljudska knjižnica je do leta 1911 pridobila 62 bralcev, ki so si izposodili 660 knjig. Vseh knjig je bilo tega leta 345.«

Zakaj prav Ljutomer

Srečko Pavličič iz knjižnice Ljutomer razlaga, zakaj sta se prva čitalnica in prvi tabor zgodila prav v Ljutomeru: »Zato, ker je Ljutomer sodil v takratno južno Štajersko in je tu nastajal konflikt med nemško orientiranim in slovensko orientiranim prebivalstvom. Bogati tržani in inteligenca, ki je prihajala od drugod, so se predvsem opredeljevali za nemštvo, zaledje bogatih kmetov in domačih intelektualcev pa je bilo slovensko orientiranih.« Za slovenstvo so se, dodaja Pavličič, odločili na vseh področjih, ne le na področju knjig in branja: »Nasproti nemške Sparkasse so ustanovili hranilnico; ustanavljali so slovenska pevska društva, pa gasilska, ker so želeli neke vrste zdravo konkurenco nemškim. Čitalnice so recimo zrcalna slika nemških Lesevereinov, torej bralnih združenj. Tega v Prekmurju recimo ni bilo, ker tam ni bilo intelektualne sile, ki bi peljala slovenstvo proti madžarizaciji. Tam se je to zgodilo kasneje, mnogo kasneje, pri nas v Ljutomeru, pa je bilo to že leta 1868.«

Slovensko orientirana društva zrcalna slika nemških

Čitalnica kot neke vrste kulturno društvo je bila tako po Pavličičevih besedah le zrcalna slika tega, kar so imeli nemško orientirani prebivalci Ljutomera: »Štajerci – torej takratni Slovenci: Korošci, Kranjci in Štajerci - smo imeli samo eno domovino, in to je bila Avstro-Ogrska; pa enega cesarja. Saj nismo mogli težiti k neki drugi domovini, če je nikoli nismo imeli; niti samostojnosti. To je prišlo kasneje, v obliki kronovine znotraj Avstrije, saj takrat nisi imel nobene možnosti preživetja, če si bil tako mali. Zato o prebivalcih Ljutomera ne govorim kot o Slovencih in Nemcih, vsi so bili namreč Štajerci, nekateri pa so bili nacionalno slovensko, drugi pa nemško orientirani. Vsi pa so težili v eno domovino.« Pavličič dodaja, da so živeli v sožitju, saj so morali; včasih je bilo to skupno življenje dobro, drugič spet polno prerekanj: »Kakšno pa je naše skupno življenje danes? (smeh) Podobno je bilo nekoč.« S tem, pravi, da čitalnice niso bile politične oblike združevanja in niso imele politične konotacije in ozadja: »Združevali so se v duhu 'jaz čutim, da sem Slovenec'; šele na taboru so ta duh slovenstva preoblikovali v politični izrek.«

Čitalnice, pravi sogovornik, pa so bile neke vrste koncentracije slovenskega duha: »Proti nemškemu duhu. A - ne razumimo narobe - čitalnice niso bile proti cesarju ali proti državi, proti Nemcem. Povezovali in zbirali so se v smislu slovenskega duha.«

S časovno kapsulo 150 let nazaj

V Splošni knjižnici Ljutomer bodo zaznamovanju obletnice prve ljutomerske čitalnice - in vseh njenih posledic - posvetili več dogodkov letos. Prvi bo že v petek, 9. februarja, ob 18.00 v prostorih ljutomerske knjižnice. Tam so enega svojih prostorov tudi uredili tako, da je približek tistega časa in je torej videti, kot da bi se s časovno kapsulo odpeljal v leto 1868, v prvo čitalnico v Ljutomeru.

- **Pomurski javnosti ob kulturnem prazniku. Člani umetniškega razreda PAZU, podpredsednik PAZU za umetniški razred pom. akad. Matjaž Farič. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 6, 8. februarja 2018, str. 14**

Ob slovenskem kulturnem prazniku želimo člani umetniškega razreda Pomurske akademske znanstvene unije (PAZU) čestitati vsem, ki vam slovenska kultura ni tuja in odveč. Prepričani smo namreč, da je to res veliki in na svetu edinstven praznik, ki slavi sámo jedro slovenskega obstoja in državnosti. Z uveljavitvijo nacionalne kulture kot državotvornega dejavnika je slovenska država postala vzorec in vzor mnogim, tudi v Evropi še zmeraj tlačnim in zapostavljenim narodom, Prežernova Zdravljica in slovenska himna s pozivom »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan (...))« pa obenem izraža nepogrešljivo načelo evropskega sobivanja in prihodnosti.

Obstoj slovenskega naroda in njegova državnost veljata v zavesti mnogih kulturno ozaveščenih po svetu za čudež. Slovenci smo, kljub najrazličnejšim okoliščinam, pritiskom in vojnám, zmeraj zmogli preživeti. Slovensko ozemlje je bilo velikokrat okupirano, slovenski narod in slovenska kultura pa podvržena hudim asimilacijskim in uničujočim pritiskom prav vseh sosedov. Številni rodovi naših očetov, dedov, pradedov in še mnogih pred njimi pa so torej vzdržali in s slovensko kulturno zavestjo ter po njej vzpostavljeno državnostjo dosegli, česar številnim, mnogo večjim evropskim narodom, ki se tudi v današnji Evropi še zmeraj borijo za obstoj in uveljavitev osnovnih kulturnih, človekovih in civilizacijskih pravic, ni uspelo.

Dela prost slovenski kulturni praznik je tako dan, s katerim častimo tudi našo skupno posebnost in prepoznavnost v svetu. Obstaja pa še več kot dovolj drugih razlogov, da ob tem prazniku izobesimo zastavo in vsaj za trenutek v sebi začutimo slovenski nacionalni ponos.

Ob tem je morda tudi treba reči, da kulture ne gre enačiti z umetniško ustvarjalnostjo. Tako enačenje je tudi še danes moteč ostanek stare, raznarodovalne, okupatorske, tudi jugoslovanske politike. Zato marsikdo ob besedi »kultura« pač odmahne, češ da »kulture« ne razume in da ga ne zanima, ne zaveda pa se, da je kultura nekaj mnogo širšega in da ta pojem zajema veliko več kot umetnost. Poenostavljeno lahko rečemo, da je umetnost samostojen izraz osvobojenega duha posameznika, ki ga vsak drug posameznik kjer si že bodi na svetu po svoje doživi. Medtem ko je kultura zadeva skupnosti, je tako rekoč družbena vrednota, ki jo je kot takšno treba tudi razumeti in negovati. Kultura je torej vse, kar ljudje negujemo v svojem okolju, navadah, v svoji medsebojnosti – sem pa sodijo tudi kulturna istovetnost, nacionalni ponos, ohranjanje in spoštovanje maternega jezika, odnos do naravnega okolja, do snovne in nesnovne kulturne dediščine, do različnega mišljenja, do tujcev in ne nazadnje tudi do umetnosti kot individualnega, po sebi ustvarjenega in vzpostavljenega duhovnega izraza.

Žal tudi v času praznika ne moremo in ne smemo spregledati, da naš skupni odnos do kulture in umetnosti ni tak, kot bi glede na zgoraj povedano lahko pričakovali. Takoj po slovenski osamosvojitvi leta 1991, v tistih prvi letih zmagoslavja, olajšanja in razcveta, smo bili namreč skupaj prepričani, da smo si ustvarili državo, ki bo sama znala najbolje poskrbeti za vse tisto, iz česar se je rodila in na čemer se pravzaprav edino lahko ohranja. Danes, niti ne tri desetletja kasneje, pa smo kajpada tudi upravičeno zaskrbljeni, ko iz dneva v dan ugotavljamo, da ni tako. Zdi se, da politiki kulture niti več ne prepoznavajo kot družbeno vrednoto in je ne obravnavajo kot skupno dobro, umetnost pa je sploh izrinjena iz javnega interesa in bi jo najraje povsem prepustili trgu. Tudi kulturna politika je zato postala področje, na katerem nam je v času Slovenske samostojnosti najbolj spodletelo, in znašli smo se v paradoksu, ki je bil ob vsem povedanem še najmanj pričakovan. Tisti, ki je v teh dneh dejal, »da bi se Slovenci morali končno odločiti, ali smo leta 1991 ustanovili državo ali podjetje,« je imel zelo prav.

Vsekakor moramo v najkrajšem možnem času vsi skupaj storiti vse, kar je v naši moči, da tak zlovešči tok dogodkov nekako le preusmerimo. Posebno priložnost nam bodo letos ponudile tudi državnozborske in lokalne volitve. Odprle bodo možnost za širšo razpravo, sodelovanje in zavezujoče dogovore, ki nujno morajo pripeljati do ustrezne in času primerne kulturne politike. Teme, kot so: skupni slovenski kulturni prostor, ustrezen regionalni razvoj in pravično razporejanje družbenih sredstev na področju kulture, strokovno in nepolitično kadrovanje v javnih kulturnih zavodih in ustanovah, poudarjena skrb za kulturno razvito in človeku prijazno okolje, se morajo nujno vrniti v programe političnih strank in kandidatov. Druga priložnost, ki se je v Pomurju lahko še posebej oprimemo, je dejstvo, da je bilo letošnje leto razglašeno za leto turizma in da bodo v tem času dorečena in sprejeta pomembna medresorska, tudi kulturno-turistična programska partnerstva. Razvojnih možnosti, ki lahko iz tega izhajajo, Pomurje kot nedvomno zanimiva in perspektivna slovenska turistična destinacija nikakor ne sme zamuditi. Ker pa je kar nekaj slovenskih občin in regij kulturo že prepoznalo kot pomemben razvojni dejavnik – tovrstnih dobrih praks je seveda v Evropi še neprimerljivo več –, se pravzaprav imamo kje zgledovati in se ob pomanjkanju znanja lahko podučimo. Afinitete 160-milijonske množice tako imenovanih kulturnih turistov, ki so jim ravno kulturne vsebine in znamenitosti primarni turistični interes, in nepogrešljivost kakovostne kulturne ponudbe v turizmu na splošno, pa so razvidne tudi iz že obstoječe študije in strategije razvoja kulturnega turizma v Sloveniji. Slovenska kultura je torej ena temeljnih vrednot našega skupnega obstoja in razvoja – pravzaprav je mogoče reči, da pomeni obraz in dušo našega sobivanja in skupnosti. Ko govorimo o kulturi, seveda govorimo tudi o kakovosti življenja v nekem okolju. Zato si ob kulturnem prazniku lahko priznamo, da politikom, ki z lažjo za hinavsko smehljajočimi se obrazi in s pohlepom v pokvarjenih dušah zapostavljajo ali zanemarjajo našo kulturo, ne gre več zaupati.

- **»Tudi če bi znal odgovoriti, bi zamolčal«. Adriana Gašpar. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 6, 8. februarja 2018, str. 20**

V spomin na Milana Vincetiča

O Milanu Vincetiču so na proslavi v Stanjevcih govorili njegov prijatelj Aleksander Ružič in drugi

»Zmeraj sem bil jezen, ko ga je kdo, ki mu ni segel do gležnjev, poklical Vinci. Zame je bil vedno Milan, iz dveh razlogov. Ker sem ga spoštoval in ker mu tudi jaz nisem segel do gležnjev, « je pripoved o svojih dogodivščinah z Milanom Vincetičem začel njegov prijatelj Aleksander Ružič. Nista se srečevala zelo pogosto, se spominja Ružič, so pa bila njuna snidenja vedno intenzivna, saj sta se znala tudi sporeči. »Vedel je, da tako kot on tudi jaz nisem kimavec, zato se je rad pogovarjal z mano,« pravi Ružič, ki se je ob kulturnem prazniku odzval vabilu Jolande Lazar, vodje študijskega krožka Beremo z Manco Košir, ki je v nedeljo pripravila proslavo v stanjevskem kulturnem domu.

O literarni poti Milana Vincetiča sta govorili Klaudivija Sedar in Breda Kerčmar, ta je z občutkom brala njegovo prozo. Spomnili sta na njegovo prvo pesniško zbirko Papirnate ladjice, ki je izšla leta 1979 in do danes ostala v rokopisu. Na koncu uvodnika te zbirke je Vincetič zapisal: »In nazadnje, zakaj sem tak, kot sem. Tudi če bi znal odgovoriti, bi zamolčal.« Njegova pesniška duša je z leti zložila številne pesmi, saj je v obdobju 1983–2016 izdal 14 samostojnih pesniških zbirk. Osmo po vrsti je bila Lakmus, ki mu je leta 2005 prinesla nagrado Prešernovega sklada, dve leti pozneje pa je bil za vrhunski desetletni pesniški opus nagrajen še s čašo nesmrtnosti. A njegova čaša je bila polna tudi drugih del, saj je bil Vincetič pisatelj, esejist, publicist, slovenist, urednik, kolumnist, recenzent, pisec dramskih besedil in radijskih iger. Njegova dela berejo po vsem svetu, saj so prevedena v številne jezike.

Slavnostni govornik na proslavi je bil Franc Kuzmič, ki je Prekmurce spomnil, da bi morali biti bolj ponosni nase, svojo kulturo in jezik, saj je prav ta ohranil našo zavest, ko smo bili ukleščeni med Madžare in Avstrijce.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Svetek slovenske kulture. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 2**

Človek bi mislo, ka je o kulturi sploj nej težko pisati, gda pa vsakšo leto pred 8. februarom, svetkom slovenske kulture, vcujstane, gorpride, ka je sploj nej tak naleki. Zatok sem se letos tak odlaučila, ka mo probala razmišlati od rejči do rejči.

SVETEK. Ka je svetek? Svetek je takšen den, gda nam nej trbej v službo titi, gda nam nej trbej delat titi. Svetek je den, gda se svetašnje oblečemo, zatok, ka nikan démo. Če je cerkveni svetek, te k meši, če je kakšen drugi, te na kulturni ali kakšen drugi program. Tam pa naj bi si v svetašnji gvant oblekli svojo dušo tō. Nika ne vala tisti svetek, steri je samo od zvūna, naše pameti, naše misli, naše dūše se pa ne dotekne.

Druga rejč v stavki je SLOVENSKI slovenska, slovensko. Ka je slovensko? Je tau tista zemla, gde Slovenci živemo? Je tau zemla od Celovca do Trsta, od Monoštra do Čedadā? Je tau lūstvo, stero se ma za Slovence? So tau Prekmurci, Štajerci, Gorenjci, smo tau mi, steri živemo zvūn granice Slovenije, smo tau mi, Porabci, so tau Slovenci v Avstriji, Slovenci na Taljanskom? Je tau slovenski jezik, slovenska materna rejč? Stera? Tista, stero gučijo, govorijo v Ljubljani, v Maribori ali v Murskoj Soboti? Tista naša domanja, stera se guči po naši vasnicaj, stera je več kak gezero lejt gorostala med Mūro pa Rabo, če rejsan ne vejmo, kak dugo de se ešče čūla ... Vse tau je slovensko, vse tau je slovenstvo. Pa ešče več. Slovenstvo je dūševno stanje, dūševno čūtenje, da slišiš k narodi, steri guči, popejva, senja, moli v istom geziki kak ti.

S tretjo rejčauv v stavki sam mejla vejndrik največ baje. KULTURA. Ka je kultura? Je tau samo takzvana viska kultura, literatura, profesionalna gledališča, ansambli, koncerti ... Ali je tau amaterska kultura tō, v steroj najde svoje veselje dosti lidi, gda dela pri skupinaj, v društva. Je tau ljudska kultura, stero so stau pa stau lejt prejkdavali očetovdje sinaum, matere čerkam. Je tau vsakdanešnja kultura tō, na stero tak dostakrat pozabimo ... Je tau slovenska kultura, je vogrska, je nemška ... Kultura je šurki pojem, šurka rejč. Dapa mi ostanimo pri slovenski kulturi, vej pa 8. Februara svetimo den slovenske kulture. K slovenski kulturi sliši vse tisto, ka so, ka smo Slovenci stvaurili na kulturnom področji, gdekoli živemo. Tau so vse tiste vrednote, vrednosti, stere nam polepšajo življenje, stere služijo nam, ka bi baukšilidjé, baukši slovenski lidjé gratali.

Den slovenske kulture je 8. februar – den, gda je mrau najvekši slovenski pesnik France Prešeren, steri je zvūn dosta

drugi lejni pesmi napiso verš, steri je grato slovenska himna. Kaulek 8. Februara mi vsakšo leto na pamet pride ena stara zgodba, štorija, stera se je zgodila nej dugo po tistim, ka je Slovenija gratala samostojni rosag, ka je dobila svoje simbole, zastavo, grb pa himno ... Eden den je cingo telefon v našoj pisarni, isko me je eden urednik z vogrskoga radiona,steri kulturo prejk ma. Pito me je, če poznam slovensko himno pa mi je začno gunčati verze slovenske himne v vogrskom dzejiki: »Éljenek mind a nemzetek, kik várják már a nagy napot, mely a földkerekségnek hoz boldogabbvirradatot ...« Ja, ja, sam ma pravla, tau je slovenska himna: »Živé naj vsi naródi, ki hrepene dočakat dan ...«, sem magunčala isti verš v slovenskom dzejiki. »Gvüšno ka je tau slovenska himna«, sam čüla njegvi nevórni glas iz telefona. Nej ste se zmautili? Te mi je zatok že malo prejk prišlo, nejsam vedla, če si norca beré iz mene ali mi pa rejsan ne vórvle. »Dajte valati, ka rejsan poznam slovensko himno!« sam ma odgovorila malo zbantüvano, malo čemerasto. »Ste vi Slovenka?« me je spıtavo tadala. Nejsam vedla, če se špota ali se šali. »Ja Slovenka sem, ka pa vi mate pri tom!« - sam ga pitala. »Bojte ponosni na tau, ka ste Slovenka,« je pravo eni trikrat, te pa tadala gunčo: »Dja sam ešče nej srečo naroda, steri bi v svojom himnusi spejvo o sreči in svobodni drugi narodov. Nacionalne himne ali gučijo o junaški usodi in zgodovini lastnoga naroda ali prosijo blagoslov od Boga na svoj narod, dapa ka bi si kakšen narod odebrau verše, steri gučijo o taum, ka naj na svejti nede več kordjenjé, ka naj bi vsi narodi bili svobodni, tau sam ešče nej čüjo. Kakšen kulturen narod! Rejsan ste leko ponosni, ka ste Slovenka ...«

... v tistom momentu sam rejsan ponosna bila.

- **Življenje ob reki Rabi. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 2**

Razstava likovne sekcije MOZAIK

Tiste, steri so 2. februara prišli na otvoritev likovne razstave v Slovenski dom v Varaš, je pozdravilo veselo spejvanje pa igranje ništrni členov vokalno instrumentalne skupine Cvetje v jeseni, stera dela pri Drúštvu penzionistov Murska Sobota. Ranč tak likovna sekcija MOZAIK, stere členi so dvakrat bili v Porabji na likovni koloniji. Odli so po Porabji, si poglednili njegve znamenitosti, dapa kejpe so namalali pa farbali že doma. Iz tej kejpov so razstavili v Slovenskom daumi 16 od 9 avtorov, smo zvedeli od vodje likovne sekcije Darinke Horvat, stero je z drugimi gosti vred pozdravo predsednik Slovenske zveze Jože Hirnök.

Predsednica soboškoga drúštva penzionistov Angela Novak je toplo pozdravila vse navzoče, eške najbole porabske penzioniste, s sterimi soboški upokojenci že duga lejta sodelujejo. Vó je zdignila, ka je ta razstava pomembna zavolo dvej vzrokov. Kak prvo, mejsec februar je mejsec kulture, vej pa 8. februara je slovenski kulturni svetek, kak drugo, ta razstava je v spomin na pokojnoga Jožeta Vilda tó, steri je pred 13. lejti ranč v toj sobi mrau te, gda je na otvoritvi ene razstave goršto svojo pesem V Porabji dobri so ljudjé. Kak je predsednica pravla, un je bijo tisti, steri je trno rad emo Porabske Slovence, zatok je najprva povezo Porabske Slovence s Prekmurci, isko prilike, kak bi leko sodelovali. Dapa nej samo tau. Povezo je Madžare s Slovenci tó. Gda je bijo vodja Pomurskoga tiska (Pomurske založbe), je dosta sodelüvo z založbo Evropa iz Budimpešte.

Plod toga sodelovanja je bijo, ka so v Sloveniji vóдали dosti knjig vogrski pisatelov pa na Vogrskom so ranč tak leko šteli ništrne slovenske pisatele v vogrskom geziki. Jože Vild sam je tó piso, pa tau nej samo v knjižnom geziki liki v domanjoi rejči tó, kak smo tau leko čüli v pesmi Rdeči mak, stero je preštejla Angela Novak. Pa če smo že bili pred slovenskim kulturnim svetkom, program se je zaključo s Prešernovo pesmijo o železnoj pauti.

Razstavo si leko poglednete do konca februara. Če te se stavili v Slovenskom daumi, nede vam žau.

- **Slovesnosti v znamenju prijateljstva in sodelovanja. Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 3**

Prekmurje: Priprave na počastitev pridružitve matičnemu narodu – I.

Prihodnje leto bo 100 let, ko je bilo Prekmurje priključeno matičnemu narodu, Slovencem v Kraljevini SHS. Ob visokem jubileju se bo zvrstilo več dogodkov, s katerimi bomo počastili pomembno obletnico. Priprave že potekajo, usklajuje pa jih iniciativni odbor, ki ga vodi prvi predsednik Slovenije Milan Kučan. Na novinarski konferenci v Murski Soboti so prvič za javnost predstavili temeljne poudarke počastitve, in sicer Milan Kučan v imenu iniciativnega odbora, Marjan Šiftar iz Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije, mag. Geza Erniša, častni škof Evangeličanske cerkve v Sloveniji, murskosoboški škof dr. Peter Štumpf in župan Mestne občine dr. Aleksander Jevšek. V počastitev pomembnega jubileja bodo vključene številne pomurske, slovenske ustanove, združenja in posamezniki.

Predsednik iniciativnega odbora Milan Kučan je poudaril, da so program zasnovali tako, da bo pomen obletnice odmeven v širšem, vseslovenskem prostoru. Dosedanje proslave niso bile odmevne zunaj Prekmurja, ob stoletnici pa mora biti drugače. Tudi zato, ker so razlike med Primorsko in njeno vrnitvijo matici ter Prekmurjem in njegovi priključitvi matični državi. Nekje je celo bilo zapisano, da je šlo za »osvoboditev Prekmurja«. S pripravami na slovesnost je seznanjena tudi slovenska vlada, predlog iniciativnega odbora je tudi, da bo pomen priključitve ustrezno obeležen prav tako v glavnem mestu Slovenije, Ljubljani. Pogovori o tem že potekajo.

Predvidevajo, da bosta izstopajoča dva dogodka, in sicer veliko zborovanje v Beltincih 17. avgusta 2019, združeno s sveto mašo za domovino, zelo verjetno ekumensko, skupaj z evangeličansko cerkvijo, ter simpozija, ki ju pripravljata prvega Zgodovinski inštitut ljubljanske Teološke fakultete, drugega pa Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Čeprav se bodo tematike tudi prepletale, je odločitev za dve znanstveni srečanji upravičena, menijo v iniciativnem odboru.

Na pogovoru je bil posebej poudarjen pomen sodelovanja z Madžarsko na posvetnem in cerkvenem področju. Soboški škof Peter Štumpf se je nasploh o sodelovanju med škofijama, v povezavi s slovenskim bogoslužjem v Porabju, in tudi o počastitvi priključitve, že pogovarjal z novim sombotelskim škofom dr. Jánosom Székelyem, stike pa ima tudi s predsednikom madžarske škofovske konference. Pomenljiva je informacija, da se sombotelski škof začinja učiti slovenski jezik. Peter Štumpf je povedal, da ima njegov sombotelski kolega poseben odnos do Slovencev, kar je izpostavil tudi na nedavnem srečanju v prekmurskem Dobrovniku, kjer je dejal, da so Slovenci bogastvo za njegovo škofijo. Z vodstvom Evangeličanske cerkve na Madžarskem že vrsto let sodeluje slovenska Evangeličanska cerkev, je poudaril njen prvi, zdaj

častni škof Geza Erniša in kot primer odličnih stikov omenil skupno dvojezično slovensko-madžarsko izdajo Svetega pisma, Nove zaveze. Pri izdaji je sodelovala tudi katoliška cerkev.

Poseben odnos zasluži Madžarska tudi zato, ker je s Trianonsko pogodbo zgubila velik del svojega ozemlja. Del Madžarske je bil priključen Kraljevini Hrvatov, Srbov in Slovencev. Počastitev visokega jubileja naj bi bila priložnost, je želja iniciativnega odbora, da se preseže dosedanje zavračanje sodelovanja ali udeležbe vodstva prekmurskih Madžarov na prireditvah, posvečenih priključitvi Prekmurja matici. Do izraza naj pridejo medsebojno razumevanje, spoštovanje in toleranca, kar naj bi bil ideal pluralne človeške družbe sedanjega časa. Ali kot sem zapisal v naslovu »Slovesnost v znamenju prijateljstva in sodelovanja« in dodal: »Dobre volje in ne užaljenosti za vsako ceno«.

Skupen predlog je tudi, da si zaslužijo pomembni moške, ki so si na Pariški mirovni konferenci uspešno prizadevali za priključitev Prekmurja matici, posebna spominska obeležja. Predlog je, da bi postavili skupno obeležje v središču Murske Sobotice. Kaj to konkretno pomeni, ali spomenik, spominsko ploščo ali kaj podobnega, na novinarski konferenci niso povedali. V sodelovanju z mestno občino in katoliško cerkvijo bodo uredili ploščad pred stolnico, kjer bi odkrili spominska obeležja zaslužnim katoliškim možem za priključitev. Za zdaj je na fontani v središču Sobotice spominska plošča, ki so jo odkrili leta 2014 in na kateri piše: »Na razvodnici med Muro in Rabo vsem zaslužnim za združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom.«

Program 100-letnice priključitve Prekmurja matici domovini vključuje še več dejavnosti, ki bodo potekale od letošnje 99-letnice do konca prihodnjega leta. Številne aktivnosti bodo v katoliški in evangeličanski cerkvi, razmišljajo o ponatisu nekaterih dokumentov, povezanih s priključitvijo, in še marsičem. Slovenski škofje, ki bodo obiskali Vatikan, bodo s pripravami na slovesnost seznanili tudi papeža Frančiška. O programu bodo ta mesec razpravljali tudi na Svetu pomurske regije, konec februarja pa ga bodo sprejeli, vendar z možnostjo dodatnih predlogov, ki zagotovo bodo še pozneje.

• **Den spomina na žrtve holokavsta. Silva Eöry. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 4 Prekmurje.**

27. januarja je mednarodni den spomina na žrtve holokavsta. Na té den pred 73. leti so sovjetski sodaki osvobodili preživle v koncentracijskom taborišči Auschwitz, v sterom je med drugo svetovno bojno mrlo med 1,1 in 1,5 milijona ljudi, od toga je bila velka večina Židov. V holokavsti je mrlo vsevküper okauli šest milijonov Židov, med njimi tudi večina prekmurskih, stera so v Auschwitz odpelali 1944. leta. Holokavst je preživelo samo 23 lendavski in 25 soboških Židov. Kak je v zadnji lejtaj že tradicija, so se v Prekmurji na žrtve holokavsta najbolje spaumnili v Lendavi. Župan Anton Balažek se je v spremstvu generalnoga konzula Republike Madžarske v Lendavi dr. Gyule Földesa in predstavnice Ministrstva za zunanje zadeve in predsednice slovenske delegacije IHRE (International Holocaust Remembrance Alliance) Blanke Jamnišek udeležo spominske slovesnosti na dugoveškom židovskom cintori. Župan je v svojem guči izpostavil pomen spomina na nekdanjo judovsko skupnost, stera je mejla fontoški tau pri razvoju občine Lendava. Pravo je ške, ka sta židovska kulturna dediščina in zgodovina trno fontoški tudi pri pripravah na kandidaturu Lendave za Evropsko prestolnico kulture leta 2025. Že deveto leto po redi so v lendavski sinagogi (edina od trej prekmurskih sinagog, stera ške gnesden stogi, v njoj pa je muzej holokavsta) pripravili zgodovinsko spominsko vöro za učence 9. razredov Dvojezične osnovne šole I Lendava, po tistom pa so odpri ške fotografsko razstavo Branimirja Ritonje Judovska pokopališča in predstavili fotografski album o koncentracijskom taborišči Auschwitz.

• **Našo tejlö guči brezi rejči. -dm-. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 5**

Ali se pogučavamo samo z rečami, štere naše lampe zapistijo? Ali pa našo tejlö ranč tak pošila informacije o tem, ka brodimö pa čütimö? Vse tau pa eške kaj drugoga so leko zvödali tisti, šteri so 25. januarja prišli v varaški Slovenski dom na prvo letošnje predavanje v organizaciji Zveze Slovencev na Madžarskem.

Sodelavka organizacije Andreja Korpič je povödala, ka škéjo vsikdar nikšo nauvo temo nutpokazati, zatok so pozvali Mihaelo Hegeduš, štera v Sloveniji drži delavnice za takše lidi, šteri slüžbe iškejo. Malo je navči, kak aj se pripravijo na pogučavanje z bodaučim prejdñjim pa na ka aj skrb majo med pogovorom. Vejpa naše tejlö eške več povejkak naše reči.

»Gučimö s cejlím svojim tejlóm, od glave do pét,« je svojo predavanje začnila Mihaela Hegeduš, »od rauk pa nauq do farbe kauže. Največ informacij pa leko preštemo z obraza, eške posaba z öči.« Kak smö čüli, so öči »klüč do človeči misli«, dosta na priliko znamenüje, če mamö šurke ali vauske zenice (pupilla). Če moški vidi lejpo žensko, se ma zenica poveča do trikrat, ženskam pa te, gda vidijo lejpi kejpa, na priliko mater z detetom. Če sejčemo z öčami, znamenüje, ka smö čemerni, če nekakomü dugo gledamö v okau, znamenüje, ka se nam tista peršöna vidi.

Lampe nam ranč tak dosta informacij dajo, je raztomačila Hegedušova. Če je smejanje z dobre düše, se nam pokažejo gübe na bejdvej stranaj obraza. Političari pa se dostakrat s stisnjenimi lampami smejejo, ka znamenüje, ka nika skrivajö. Rauke ranč tak leko pokažejo pokažejo, ka čütimö pa kak brodimö. Če je držimö oprejto (kak dühovniki), kaže, ka istino gučimö ali ka dobro poslüšamö. Če má štoj rokau v križi, znamenüje, ka se brani, ka je zaprejti. »Ništarna znamenja so gnaka po cejlóm svejti, so pa razlöčki med narodi. Če kaj pri nas nika znamenüje, leko v Meriki nika sploj drugoga, indrik pa nika tretjoga. Skrb moremö meti, če se pelamö na priliko v Južno Meriko, ka leko naš pozitivni znak znamenüje tam kaj negativnoga,« nam je ovadila Mihaela Hegeduš. Zdignjeni palec je v dosta rosagaj simbol za »v redi«, na Grčkom pa znamenüje »idi vkraj«, v Irani nika eške bole grdoga, na Japanskom pa »pét«. Na Filipinaj ne kažimö nikomä, aj pride bliže, vejpa tam tau samo s pisovi tak delajo. Če s prsti kažemö litero »V«, je tau simbol méra, zmage (gyózelem gyózelem) ali rabuke, liki če obrnemö rokau, leko nekakoga vkraj zaženémö. Rokerski pozdrav iz Merike (drügi pa pétü prst) znamenüje na Španjolskom, ka »te žena za norca má«.

»Leko prepoznamö straj, veseldje, žalost ali laž. Ali tau, če se nekak komi vidi. Ženske po naravi ležej razmijö guč tejlö, tau, kak drügi človek čüti,« je tomačila predavateljica pa za pazko cujdala, »nikdar pa ne moremö biti stau procentni.«

Leko ka nekak samo zatok má rokau v križi, ka ga zebé ali pa na stauci v prvom redej sedi, smö čüli.

Na tau tö moremö skrb meti, kak rokau nekakomä damö: ne smejmö go držati kak mrtvo ribo, z bejdvöma rokama pa samo te zagrabimö rokau drugoga, če ga rejsan sploj dobro poznamö. (Ali če smö političar.) Pravo rokovanje je: s cejlöv rokau,

malo stisniti, trikrat strausiti, 2-3 sekunde držati, pogledniti v oči pa se malo smejeti. Nikdar ne obrnimo rokav gor ali doj, pa skrb mejmo na tau tö, ka prvi dájo rokav ženska, prejdjen ali starješi človek. Če stoj prste pred lampami drži, gda guči, leko ka postavla »štražo « zavolo svoje laži. Takši simboli so eškeškrabanje nausea, nej pravo smejanje ali pomalek davanje valasa. »Kak vejmo če političar laža? Če opré lampe ...,« se je pohejcala predavatelica.

Ženske majo ovaške znake za zapelavanje kak moški, dobro je, če je poznamo, nam je raztomačila Mihaela Hegeduš. Če se ženski vidi moški: nazajličiči glavau, z nogami vrazmo stogi, se špila z vlasami, popravi si gvant, züva črejveu s peté, bauža se po tejli. Če se moškoma vidi ženska: ravna si hauspintli, puca praj z rame, tekne se svoje vöre, več kak pet sekund gleda, prste v žepko dejva.

Na predavanji v Monoštri smo leko dosta zvödali o guči tejla, na priliko eške o nogaj, tremi (lámpaláz) pa vsefelé pozaj. Na stenej smo leko zmejs dosta malani kejpov pa fotografij videli kak ilustracijo od toga, ka je predavatelica tapravila. Slovenska zveza je pá organizerala eden zanimivi program, pa tau v domanjoi rejči. Nikoma je nej moglo žau biti, šteri je tistoga zadvečerka prišo v Slovenski dom

- **Niz predavanj o Svetem pismu. L.R.H. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 7**

Z nastankom Svetega pisma in tudi z zgodovino krščanstva se lahko seznanijo tisti, ki se bodo udeleževali predavanj, ki jih bodo prirejali v monoštrski gledališki dvorani vsak drugi teden. Na prvem predavanju je kaplan Gottfried Róbert Heiter predstavil nekatere dele Stare in Nove zaveze. Naslednje predavanje bo 20. februarja.

- **Fotorazstava Zoltána Molnárja-Füzyja. L.R.H. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 7**

Prva letošnja razstava, ki so si jo obiskovalci lahko ogledali v monoštrski gledališki dvorani, je bila fotorazstava Zoltána Molnárja- Füzyja. Med razstavljenimi fotografijami smo lahko videli tudi nekaj posnetkov sakralne dediščine Porabja.

- **Načrt programov Zveze Slovencev na Madžarskem za leto 2018. A Magyarországi Szlovének Szövetsége 2018. évi programterve. Porabje, Monošter, 8. februarja 2018 - Leto XXVIII, št. 6, str. 10**

17. januar

Seja predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem./ A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségének ülése.

25. januar

Govorica telesa, predavanje Mihaele Hegeduš v Slovenskem domu v Monoštru. Predavanje o vlogi kretenj telesa in mimike obraza v vsakdanjem življenju. / Mihaela Hegedüs előadása a testbeszédről a Szlovének Házában Szentgotthárdon.

9. februar

Slovenski kulturni praznik v Slovenskem domu v Monoštru v soorganizaciji DSS. / A Szlovén Kultúra Napja alkalmából tartandó ünnepség a Szlovének Házában az Országos Szlovén Önkormányzat társszervezésében.

13. februar

Oživitev pustnih šeg in peka krofov ter pogovor z etnologinjo Marijo Kozar o izvoru pusta v Hiši jabolk. / Farsangi szokások felelevenítése és fánkrok sütése, valamint Kozár Mária, néprajzkutatóval való beszélgetés a farsang eredetéről az Almalakban Felsőszölnökön.

februar – marec – april

Tečaj slovenščine za nadaljevalce (tedensko). / Szlovén nyelvtanfolyam haladóknak a Szlovének Házában (heti nyelvtanfolyam)

28. februar

Predavanje etnologinje Jelke Pšajd o ljudskih šegah ob smrti. / Jelka Pšajd néprajzkutató előadása a halállal kapcsolatos népi hiedelmekről.

marec – april – maj

Skozi slovenščino do osnov angleščine (tedenski tečaj) / Szlovén nyelven keresztül tanuljunk meg angolul (heti nyelvtanfolyam)

8. marec

Predstavitel knjige Milana Vincetiča z naslovom Luna na mesecu/Luna na mejseci v Slovenskem domu. / Milan Vincetič Luna na mesecu/ Luna na mejseci című könyv bemutatója.

... marec

Uvod v svet slikarstva, predavanje o slikarskih osnovah in slikarskih tehnikah / Bevezetés a művészet világába (motivációs előadása a festészet világáról).

25. marec

Velikonočni koncert pevskega zbora Maranata iz Nuskove v kulturnem domu v Slovenski vesi. / A Maranata énekkar húsvéti koncertje a rábatótfalui kulturházban.

marec ali april

Lutkovna predstava za porabske malčke v izvedbi lutkovne skupine Luki iz Kisovca. / Báb előadás a rábavidéki óvodások számára.

7. in 8. april

Sodelovanje Komornega pevskega zbora na pevski reviji Primorska poje v Idriji. / A Primorska poje elnevezésű Nemzetközi énekari találkozó, melyen a MSZSZ szentgotthárdi kamarakórusa vesz részt Idríja településen.

7. april

Občni zbor Zveze Slovencev na Madžarskem v Slovenskem domu v Monoštru. (ob 10. uri) / A MSZSZ közgyűlése a Szlovének Házában Szentgotthárdon.

... april

Seja predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. / A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségének ülése

18. ali 19. april

V okviru 23. Slovenskih dnevov knjige 2018 (interakcija med jezikom literature in jezikom filma) bo izvedena projekcija

filma Mokuš in spremljevalni kulturni dogodek v Slovenskem kulturnem in informativnem centru v Monoštru. / A 23. Szlovén Könyv Napjai rendezvénysorozat keretén belül bemutatásra kerül a Mokuš című szlovén film, majd kulturális programmal folytatódik a Szlovén Kulturális és Információs Központban Szentgotthárdon.

april, maj, junij

Seznanjanje predšolskih otrok s porabsko dediščino preko izvedenih delavnic (poudarek bo na petju in plesu) / Rába-vidéki hagyományok megismertetése óvodás gyermekekkel műhelymunkán keresztül (szlovén énekek és táncok tanulása).

... maj

Seja predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. / A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségének ülése.

konec maja

Ekскурzija za člane predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. / Tanulmányi kirándulás a MSZSZ elnökségi tagok részére.

... junij

Sodelovanje športnega društva Slovenska ves na mednarodni prireditvi, 42. Srečanju mladih slovenskih športnikov iz obmejnih dežel v Sloveniji. / 42. Nemzetközi Ifjúsági Sporttalálkozó, közreműködik a rábatótfalui SE ifjúsági futballcsapata.

9. junij

LIPAFEST – III. Mednarodni festival plesa v Monoštru. / LIPAFEST – III. Nemzetközi táncfesztivál Szentgotthárdon.

16. - 17. junij

49. Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, ki se ga bo 46. udeležil MePZ Avgust Pavel Gornji Senik. / 49.

Nemzetközi Szlovén Éneklő Tábor Šentvid pri Stični településen, melyen a MSZSZ felszólónöki Pável Ágoston Vegyeskara 46. alkalommal vesz részt.

22. junij

Poletni koncert s sodelujočima zboroma ŽPZ Rože iz Nove Gorice in ŽPZ Püngrad iz Kroga v Slovenskem domu. / Nyárköszöntő koncert női karokkal Szlovéniából a Szlovének Házában.

6. julij

Poletna noč s tamburaško skupino Koprive na dvorišču Slovenskega doma. Obenem pokušnja slovenskih jedi. / Nyári est a Koprive tambura zenekarral (horvát) a Szlovének Háza udvarán, szlovén tájjelegű étel kostolás.

7.-14. julija

Jezikovne počitnice v Piranu za učence in dijake v soorganizaciji ZRSŠ. / Szlovén nyelvtábor Fiesában a Rába-vidéki kétnyelvű általános iskolák felsőtagozatos tanulói és a középiskolások részére.

10. avgust

Poletna noč z etnoskupino Prašnati na dvorišču Slovenskega doma. Obenem pokušnja slovenskih jedi. / Nyári est a Prašnati etno zenekarral (szlovén) a Szlovének Háza udvarán, szlovén tájjelegű étel kostolás.

13. - 21. avgust

17. Mednarodna likovna kolonija v Monoštru. / 17. Nemzetközi Művésztelep a Szlovének Házában Szentgotthárdon.

september - oktober - november

Tečaj slovenskega jezika v Slovenskem domu (tedensko). / Szlovén nyelvtanfolyam a Szlovének Házában (heti nyelvtanfolyam).

... september

Premierna predstava gledališke skupine Veseli pajdaši ZSM v kulturnem domu v Števanovcih. / MSZSZ apátistvánfalvi Vidám barátok színjátszócsoport színdarabjának bemutója az apátistvánfalvi kultúrházban.

september

Mednarodni kolesarski maraton v soorganizaciji ŠDK Monošter. / Nemzetközi kerékpártúra a szentgotthárdi Sport-kerékpár egyesület közreműködésével.

... september

Seja predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. / A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségének ülése.

13. oktober

VI. Vražja pot v Andovcih v soorganizaciji PKTD Andovci. / VI. Szellemek útja Orfaluban a RSZKTE társszervezésében (népi hiedelmek).

21. oktober

10. obletnica delovanja Malega gledališča ZSM duo Fodor. / A MSZSZ Fodor duo színjátszócsoportjának 10 éves jubileumi műsora.

... oktober

Obujamo dediščino s pravljicnimi večeri za odrasle v soorganizaciji Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota na Gornjem Seniku. / Hagymányélesztő meseestek felnőtteknek a Felsőszőlönökön a Muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár közreműködésével.

... november

Otvoritev razstave ustvarjalcev 17. Mednarodne likovne kolonije v Monoštru. Izdaja trijezičnega kataloga. / XVII.

Nemzetközi Művésztelep alkotásainak kiállítása a Szlovének Házában Szentgotthárdon. Három nyelvű katalógus megjelentetése.

10. november

80. obletnica MePZ Avgust Pavel ZSM Gornji Senik v kulturnem domu na Gornjem Seniku. / A MSZSZ felszólónöki Pável Ágoston Vegyeskar fennállásának 80. jubileuma, koncert a felszólónöki kultúrházban. (Ijudski pevci Szombathely)

... november

Seja predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem. / A Magyarországi Szlovének Szövetsége elnökségének ülése.

5. december

Miklavževanje za porabske malčke v Slovenskem domu. / Mikulás várás Rába-vidéki óvodásokkal a Szlovének Házában.

8. december

Porabski božični bazar na dvorišču Slovenskega doma (žive jaslice, božične igre-oživitve šeg, božični program. / Rába-vidéki karácsony (bazar) a Szlovének Háza udvarán. (kulturális program, élő betlehem).

december

Božični koncerti. / Karácsonyi koncertek.

TEKOČE AKTIVNOSTI V LETU 2018

Izdaja Porabskega koledarja, tednika časopisa Porabje in literarnega dela za knjižni dar. / A Porabski koledar című évkönyv, a Porabje hetilap és a karácsonyi könyvjárandék kiadása.

Priprava novega dvojezičnega dokumentarnega filma o Porabju za turiste, ki prihajajo v Porabje. / Új, kétnyelvű dokumentumfilm készítése a szlovén Rábavidékről az ide érkező turisták számára.

Vse leto različne razstave v Slovenskem domu v Monoštru. / Egész évben különböző kiállítások a Szlovének Házában.

Učinkovito sodelovanje na kulturnem področju s slovenskimi društvi v Porabju in izven Porabja. / Eredményes együttműködés a Rába-vidéki és más szlovén egyesületekkel a kultúra területén.

Skrb za slovensko cerkveno petje. / Szlovén egyházi éneklés ápolása.

Seznanjanje predšolskih otrok s porabsko dediščino preko izvedenih delavnic. / Rába-vidéki hagyományok meismertetése óvodás gyermekekkel műhelymunkán keresztül.

Sodelovanje na kulturnem, športnem in cerkvenem področju z organizacijami Slovencev na Madžarskem, v Sloveniji, Italiji, Avstriji in na Hrvaškem. / MSZSZ a jövő évben is együttműködik a szlovén szervezetekkel és egyesületekkel Magyarországon, Szlovéniában, Olaszországban, Ausztriában és Horvátországban a kultúra, sport és az egyházi élet területén.

Zagotovitev potrebnih pogojev delovanja devetim odraslim amaterskim kulturnim skupinam, mentorjem in predsednikom (vodjem) skupin. Tudi v letu 2018 bomo koordinirali in financirali delo kulturnih skupin, organizirali njihove nastope in gostovanja tako doma kot v Sloveniji. A Szlovén Szövetség keretében működő 9 amatőr kulturális csoport valamint a mentorok és csoportvezetők munkájához szükséges feltételek biztosítása. 2018-ban is koordináljuk és finanszírozzuk kulturális csoportjaink működését, fellépéseik szervezését itthon, Szlovéniában és más határon túlszlovén területen. ZSM je leta 2016 ustanovila štipendijo »ROZMARIN« za mlade aktivne člane kulturnih skupin ZSM, kar hoče letos nadaljevati. / A MSZSZ 2016-ban megalapította a ROZMARIN ösztöndíjat a Szövetség által fenntartott szlovén kulturális csoportokban dolgozó aktív fiatalok részére, melyet ebben az évben is kiosztunk.

Mladina

- Borut Mekina. Vitki ali shirani?: Slovenija ima enega najmanjših javnih sektorjev v Evropi. Ga lahko še ponižamo?. Mladina, 2. feb. 2018, št. 5, str. 19-22
- Pripadnost slovenski zastavi: nacionalistični napadi na biatlonca Jakova Faka in nacionalistična pisma podpore. Mladina, 2. feb. 2018, št. 5, str. 10
- Vasja Jager. Simon Kardum, direktor Centra urbane kulture Kino Šiška: »Toneta Peršaka je treba ustaviti. Zdaj.« Mladina, 2. feb. 2018, št. 5, str. 41-44
- Walter Mayr. Na točki nič: pred jesenskimi volitvami, se napetost med etničnimi skupinami spet stopnjuje. Na kocki je celovitost države. Mladina, 2. feb. 2018, št. 5, str. 48-50

Reporter

- Biserka Karneža. Oporekanje slovenstvu od rojstva do smrti. Reporter, 5 feb. 2018, št. 6, str.12
- Drago Karl Ocvirk. Za tančico mošej. Reporter, 5 feb. 2018, št. 6, str. 25
- Ivo Žajdela. Kocbekov ekstatični aktivizem (2.). Reporter, 5 feb. 2018, št. 6, str. 58-60

Periodične publikacije – kazala

- **Novi odmev, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, št. 62, junij 2017**
<http://www.slovinci-zagreb.hr/novi-odmev/>
<http://www.slovinci-zagreb.hr/wp-content/uploads/2017/07/ODMEV-62.pdf>
- **Novi odmev, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, št. 63, oktober 2017**
<http://www.slovinci-zagreb.hr/novi-odmev/>
<http://www.slovinci-zagreb.hr/wp-content/uploads/2017/02/NOVI-ODMEV-63.pdf>
- **Novi odmev, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, št. 64, december 2017**
<http://www.slovinci-zagreb.hr/novi-odmev/>
<http://www.slovinci-zagreb.hr/wp-content/uploads/2017/12/NOVI-ODMEV-64.pdf>